

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Únor 2007

Ročník XVII

číslo 2

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Události měsíce

Martin Bursík vystřídal Petra Kalaše	1
Bilance ministra Kalaše	2
Životopis ministra Martina Bursíka	3
Začalo se topit, zvýšilo se znečištění ovzduší	4
Poslední rozloučení s profesorem Veselovským	4
Ministr Kalaš navštívil Škodu Auto	5
V Karlovarském kraji o Integrovaném registru znečišťování	5
Odpad z Milovic začal mizet	5
Dotace oblastem postiženým povodní 2006	5
Prevence nezákonného nakládání s odpady? Spolupráce!	5
V Plzeňském kraji o Integrovaném registru znečišťování	6
Biologické hodnocení: seznam autorizovaných osob	6
Ministři životního prostředí EU schválili chemickou politiku	6
MŽP zelenou elektřinu podporuje a také vyrábí ...	6
Finance na likvidaci ilegální skládky v Libčanech	8
Podpora projektů neziskových organizací: předběžné výsledky	8
Živé srdce Evropy v České televizi	8

Rozhovor

Veronika Hunt Šafránková: Co se děje v Evropě, můžeme ovlivňovat	9
---	---

Zahraníčí

Aktivity MŽP v rámci REC Moldova	11
Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti: rok tři	13

Analýzy, souhrny, komentáře

Šumava: Od lesnického k ekologickému národnímu parku	16
Hodnocení biotopů České republiky: Kolik stojí příroda	18
Doprava: Vznikne rámcová úmluva o dopravě?	28

Tip

Zelené úřadování: Stolní kalendáře na rok 2007	32
---	----

Foto MŽP – Martin Mašín

MARTIN BURSÍK VYSTŘÍDAL PETRA KALAŠE

Do funkce místopředsedy vlády a ministra životního prostředí jmenoval 9. ledna 2007 prezident republiky Martina Bursíka. Ještě téhož dne ministra Bursíka do úřadu oficiálně uvedl premiér Mirek Topolánek.

Na ministerstvu očekával svého nástupce dosavadní ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš. „Doktora Bursíka považuji za skvělého odborníka a kvalitního člověka. Myslím, že vše, co jsem na ministerstvu započal, bude u Martina Bursíka v dobrých rukou,“ řekl Petr Jan Kalaš.

„Já jsem velmi rád, že resort přebírám právě od pana ministra Kalaše. Jeho práce si velice vážím. Za krátkou dobu, kterou měl k dispozici, za ním zůstaly konkrétní výsledky, pomohl výrazně emancipovat roli ministerstva a rozběhl dobře spolupráci s ostatními resorty. Rád na jeho práci navážu,“ reagoval nastupující ministr Bursík.

Zatímco Petr Jan Kalaš ještě krátce před polednem vedl pracovní poradou, Martin Bursík v časném odpoledni téhož dne již oznámil svůj program na nejbližší týden a kvečeru vystoupil jako host v rozhlasovém vysílání. Práce vedení ministerstva se ani na chvíli nezastavila. Jak potvrdil vedoucí odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar, patová politická situace po parlamentních volbách a z ní vyplývající obtíže se sestavováním vlády neměly na chod úřadu negativní dopad i díky osobnostem v jeho čele.

*Tisková zpráva MŽP, upraveno a doplněno (kvá)
Další informace k události na následující dvoustraně.*

BILANCE MINISTRA KALAŠE

Čtyři měsíce působení ministra Petra Jana Kalaše přinesly řadu konkrétních výsledků. Zlepšení kvality ovzduší, rozvoj obnovitelných zdrojů energie či zvýšení materiálového využití odpadů – to byly jeho hlavní priority při nástupu do funkce na počátku září 2006. Soustředil se na ně proto, že nejvíce poškozují zdraví a kvalitu života lidí. Petr Jan Kalaš dále provedl organizační i personální opatření, která pomohla zefektivnit práci resortu, věcnou argumentaci a aktivním vyjednáváním zlepšil spolupráci zejména s ekonomickými resorty. „Vedení MŽP jsem převzal jako nestranický odborník s cílem provést řadu konkrétních kroků. Podařilo se mi pro ně získat širokou podporu mezi pracovníky ministerstva. Především díky jim mne tato náročná práce těšila,“ uvádí ministr Kalaš.

Audity a spolupráce

Byly provedeny audity externích smluv uzavřených na MŽP a audit SFŽP. Odborně a personálně byla na MŽP posílena oblast ekonomických nástrojů a energetiky. Ministr spolupracoval s řadou externích expertů, vytvořil pracovní skupiny, které připravovaly návrhy koncepčních řešení klíčových problémů životního prostředí.

Ministr Kalaš intenzivně jednal také s ekologickými nevládními organizacemi, průmyslovými svazy, zástupci krajů a obcí. Navázal spolupráci se Světovou podnikatelskou radou pro udržitelný rozvoj s cílem oživit aktivity její české pobočky. Jednal také s významnými českými podniky o jejich vstupu do této organizace.

K důležitým krokům Petra Kalaše patřilo rovněž jednání se švýcarským prezidentem a dalšími představiteli této země o konkrétní podobě pomoci, kterou pro nové země EU občané Švýcarska na konci listopadu odsouhlasili v referendu. Český ministr vyjádřil zájem hlavně o pomoc v oblasti ochrany ovzduší, recyklace komunálního odpadu, obnovitelných zdrojů energie a výstavby čistíren odpadních vod v malých obcích.

Vyšší ekologické investice

Hned v září ministr Kalaš znovu otevřel možnost žádat o podporu pro instalace obnovitelných zdrojů energie z prostředků SFŽP

Podařilo se mu prosadit schválení Operačního programu životní prostředí a připravit návrh prováděcího dokumentu. V příštích sedmi letech tak může ČR získávat z evropských zdrojů na ekologické investice – například do rozvoje obnovitelných zdrojů energie či recyklace odpadů – zhruba dvacet miliard korun ročně. Prováděcí dokument mj. garantuje, že investice nepůjdou na projekty skládek a spaloven komunálního odpadu.

Ministr Kalaš se také osobně zasadil o to, že významná část finanční pomoci, kterou poskytne Švýcarsko, bude směřovat do dalšího zlepšování životního prostředí.

Proti nebezpečným odpadům důsledně

Petru J. Kalašovi se podařilo ve spolupráci s ministrem financí V. Tlustým rychle získat finanční prostředky na odstranění nebezpečných odpadů z bývalého průmyslového areálu v obci Libčany. Po této zkušenosti založil ve spolupráci se zástupci krajů, České inspekce životního prostředí, Policie ČR, ha-

sičů aj. pracovní skupinu pro aktivní vyhledávání rizikových míst, kde se podobné ilegální skládky mohou objevit.

MŽP zintenzívnilo spolupráci s Ministerstvem financí a výrazně zvýšilo svůj odborný vliv na proces odstraňování starých ekologických zátěží.

Obnovitelné zdroje jako dobrovolný závazek

Petr Jan Kalaš osobně vyzval společnost ČEZ k investování zisků z obchodování s emisemi do rozvoje obnovitelných zdrojů energie. ČEZ k tomuto dobrovolnému závazku přistoupil. Podobně se zachoval také Svaz chemického průmyslu.

Ne dovozům odpadů, podpora recyklaci

Při jednání s představiteli Evropské komise a Evropského parlamentu Petr J. Kalaš důsledně prosazoval změnu návrhu evropské odpadové směrnice s cílem zabránit dovozu zahraničního odpadu do českých skládek a spaloven.

Dokončen byl návrh novely zákona o odpadech. Obsahuje návrh nástroje důležité pro rychlejší pokrok ve využívání odpadu – zejména zvýšení poplatků za skládkování a reformu přerozdělování jejich výnosu.

Spoluprací k lepší kvalitě ovzduší

Experti MŽP, Ministerstva dopravy a města Prahy spolupracovali na přípravě návrhů krátkodobých a střednědobých opatření ke snižování emisí prachových částic a oxidů dusíku, která se týkají především omezování nákladní dopravy, rozšíření monitoringu, zavádění alternativních paliv, častějšímu úklidu ulic apod. Proběhla také jednání o výstavbě plicních stanic na zemní plyn či o vývoji technologií k využití alternativních paliv ve firmě Škoda Auto.

Strategická opatření proti změnám klimatu

Ministr Kalaš zahájil přípravu návrhu dlouhodobých strategických opatření k redukci emisí oxidu uhličitého do roku 2020. Ten počítá mj. s posílením Státního programu podpory úspor a rozvoje obnovitelných zdrojů energie, se zavedením kritéria využití nejlepších technologií do procesu autorizace velkých energetických zařízení, se schválením výnosově neutrální ekologické daňové reformy (EDR) a s převzetím cílů tzv. zelené knihy EU o dlouhodobých úsporách energií v členských zemích.

MŽP ve spolupráci s externími experty připravilo návrh konceptu EDR, jehož hlavní prvky převzala nová vláda do svého programového prohlášení.

ŽIVOTOPIS MINISTRA MARTINA BURSÍKA

Martin Bursík se narodil 12. srpna 1959 v Praze. V roce 1984 vystudoval ochranu životního prostředí na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Obhájil diplomovou práci na téma Matematické modelování znečištění podzemních vod ze zemědělské činnosti a v roce 1985 získal titul doktor přírodních věd (RNDr.).

V roce 1989 se stal signatářem občanské iniciativy Hnutí za občanskou svobodu. Od počátku se angažoval v Občanském fóru, po jeho rozdělení byl členem a později též místopředsedou Občanského hnutí.

V letech 1994 až 1998 byl předsedou výboru pro ochranu životního prostředí Zastupitelstva hl. m. Prahy se specializací na odpadové hospodářství a dopravu. Prosadil reformu Městské policie. Ve volebním období 1998 až 2002 se jako člen výboru pro životní prostředí soustředil na dopravní problematiku. Řešil i problematiku konfliktu zájmů a korupce. Prosadil dobrovolná majetková přiznání zastupitelů a kontrolu veřejných zakázek.

V roce 1998 byl ministrem životního prostředí ve vládě Josefa Tošovského. Přispěl k emancipaci Ministerstva životního prostředí, které se stalo rovnocenným partnerem ostatním resortům. Tehdejší vláda přijala jeho návrh Státního

programu ochrany přírody a Státního programu podpory obnovitelných zdrojů a úspor energií. Prosadil kritický postoj vlády k dostavbě jaderné elektrárny Temelín a nezávislé posouzení bezpečnosti a ekonomiky elektrárny mezinárodním expertním týmem. Podepisoval Aarhuskou úmluvu o právu na informace, účasti veřejnosti a přístupu k soudní ochraně ve věcech životního prostředí.

Po parlamentních volbách v roce 1998 pracoval až do roku 2005 jako konzultant v oblasti energetiky a ochrany životního prostředí a ředitel konzultační kanceláře Ecoconsulting, s. r. o., (energetika a životní prostředí). Od září 2005 je předsedou Strany zelených. V červnu 2006 byl za tuto stranu zvolen poslancem Parlamentu ČR. Je místopředsedou organizačního výboru a členem výboru pro životní prostředí.

V letech 2002 až 2005 byl externím poradcem ministra životního prostředí Libora Ambrozka pro oblast energetiky a životního prostředí. Podílel se na vypracování alternativního scénáře energetické koncepce MŽP, který posílil roli obnovitelných zdrojů energie a úspor a obhájil existenci územních ekologických limitů těžby uhlí. Je spoluautorem nového zákona na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Řídil expertní tým pro přípravu vládou přijatého Programu podpory alternativních zdrojů v dopravě. Řídil expertní tým MŽP pro přípravu koncepce ekologické daňové reformy.

Místopředsedou vlády a ministrem životního prostředí byl prezidentem republiky Václavem Klausem jmenován 9. ledna 2007.

Z tiskových materiálů MŽP

Ministr neuspěl při projednávání návrhu Národního alokačního plánu na další obchodovací období. Při projednávání ve vládě nezískal většinu pro svůj návrh povolující vypouštět méně emisí, než kolik prosazovalo Ministerstvo průmyslu a obchodu.

V průběhu posledních týdnů se setkal na nejvyšší úrovni se zástupci Japonska, Nizozemí, Rakouska, Španělska, Portugalska, Slovinska a Peru, aby připravil dohodu o možné spolupráci s těmito státy. V rámci emisního obchodování nám uvedené země mohou dodat vyspělé technologie, které dále zredukují české průmyslové emise.

Řešení sporů o ochraně přírody

Ministr Kalaš uzavřel s ministryní zemědělství M. Vicenovou dohodu, která řeší dosavadní sporné body mezi oběma resorty. Mimo jiné se v ní uvádí, že z návrhu Plánu hlavních povodí bude vyrazen seznam lokalit vhodných pro akumulaci povrchových vod. Návrh seznamu, který potenciálně ohrožoval řadu obcí i chráněných území výstavbou přehrad, nakonec Ministerstvo zemědělství vládě nepředložil.

„V ochraně přírody musím zdůraznit, jak dobře se mi navazovalo na práci mého předchůdce. I v samotném resortu a jeho expertním zázemí bylo dobře vi-

dět, že tato oblast je Liborovi Ambrozkovi opravdu odborně bezprostředně blízká,“ říká Petr J. Kalaš.

Ozeleňování ministerstva

MŽP pokračuje v ozeleňování svého provozu. V řadě činností přešlo na výhradně elektronickou komunikaci, na střeše budovy byla dokončena sluneční elektrárna, která ročně sníží emise CO₂ o 25 tun. MŽP zahájilo přípravy na zavedení environmentálního systému řízení (EMAS) apod.

Posílení odborných kapacit

Petr J. Kalaš zintenzívněl koncepční, odbornou, jazykovou a personální přípravu MŽP na jeho významnou roli v předsednictví EU.

Změnil vedení Státního fondu životního prostředí a dosáhl užšího propojení jeho priorit s ekologickými prioritami MŽP, větší efektivity a transparentnosti SFŽP a vytvoření předpokladů k efektivnímu využívání prostředků evropských fondů.

Úpravou zákona a dalšími opatřeními zabránil špatnému průběhu transformace některých vědecko-výzkumných organizací resortu.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

ZAČALO SE TOPIT, ZVÝŠILO SE ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ

Významné a pravidelné překračování čtyřicetihodinového imisního limitu pro prachové částice PM_{10} ohlásila na přelomu listopadu a prosince 2006 většina monitorovacích stanic v České republice. „Souvisí to také s počínající topnou sezonou, obáváme se, že znečištění ovzduší by mohlo být stejně vysoké, jako v loňské zimě,“ říká ředitel odboru ochrany ovzduší MŽP Jan Kužel.

Jemné prachové částice velikosti do $2,5 \mu m$ ($PM_{2,5}$) a do $10 \mu m$ (PM_{10}) jsou velkým problémem z hlediska lidského zdraví a do ovzduší se dostávají z velké části právě při spalování tuhých paliv i při vytápění domácností. V ovzduší mohou zůstat až několik týdnů, zejména panuje-li inverzní situace, a šířit se do velkých vzdáleností. Vdechováním pronikají do dolních cest dýchacích (PM_{10}) nebo dokonce až do plicních sklípků ($PM_{2,5}$). Váže se na ně řada látek, které jsou pro lidský organismus toxické – karcinogenní (například těžké kovy) nebo mutagenní (organické sloučeniny). Znečištění ovzduší prachovými částicemi vede ke zvyšování počtu astmatiků a vysokému riziku zhoršování jejich zdravotního stavu, dokonce i vyšší úmrtnosti populace. Ohroženou skupinou obyvatel jsou především děti a starší lidé s chronickými onemocněními dýchacího ústrojí.

„Právě nyní, v zimním období, se kumulují dva důležité negativní faktory ovlivňující kvalitu ovzduší. K dopravě a energetice, které jsou celoročně významným zdrojem nejen oxidu uhličitého ale také jemného prachu a oxidů dusíku, přibývá právě vytápění domácností – především tuhými palivy,“ konstatuje Jan Kužel.

Zejména spalování nekvalitních tuhých paliv („ořech“, uhelné kaly, lignit) či dokonce ilegální a nezodpovědné pálení odpadků v lokálních topeništích, v kamnech či kotlích, zvyšuje emise tuhých látek, oxidů síry, oxidů dusíku, oxidu uhelnatého nebo dioxinů. Pálení odpadu v domácnostech znamená zásadní zvýšení emisí organických sloučenin, těžkých kovů a dalších škodlivin, které jsou pro člověka nebezpečné a se kterými se lidský organismus většinou nedokáže vyrovnat.

Měřicí stanice čistoty ovzduší z celé republiky ohlásily významné překračování denních limitů například 29. listopadu 2006. Toho dne byly environmentálními předpisy stanovené koncentrace PM_{10} překročeny ve všech krajích republiky. Nejhorší situace byla v Moravskoslezském kraji, velmi špatná byla ale také ve středních Čechách, Ústeckém kraji či Praze. Podle údajů Automatizovaného imisního monitoringu ČHMÚ byl povolený čtyřicetihodinový limit PM_{10} ($50 \mu g/m^3$) 28. nebo 29. listopadu v hodinových koncentracích překročen na těchto místech:

Jihočeský kraj: Tábor

Jihomoravský kraj: Brno-střed, Brno-Tuřany, Mikulov, Znojmo – tedy všechny měřicí stanice v kraji

Karlovarský kraj: Karlovy Vary

Královéhradecký kraj: Hradec Králové, Krkonoše – Rýchory

Liberecký kraj: Česká Lípa

Moravskoslezský kraj: Bohumín, Havířov, Karviná,

Orlová, Ostrava-Fifejdy, Ostrava-Přívoz, Věřňovice – tedy všechny měřicí stanice v kraji

Olomoucký kraj: Olomouc, Prostějov, Přerov

Pardubický kraj: Pardubice

Plzeňský kraj: Plzeň-Bory, Plzeň-střed

Praha: Karlín, Smíchov, Vršovice, Vysočany

Středočeský kraj: Beroun, Kladno-střed, Kladno-Švermov, Mladá Boleslav

Ústecký kraj: Děčín, Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem – tedy všechny měřicí stanice v kraji

Vysočina: Třebíč

Zlínský kraj: Uherské Hradiště, Zlín – tedy obě měřicí stanice v kraji

Ministerstvo životního prostředí na podzim 2006 znovu otevřelo možnost žádat o dotace na instalaci technologií využívajících obnovitelné zdroje energie i k vytápění ze Státního fondu životního prostředí. Projekty na zlepšení ovzduší jsou také jednou z hlavních priorit Operačního programu životní prostředí, který bude rozdělovat prostředky z fondů EU pro období let 2007 až 2013. Kvalita ovzduší je hodnocena jako jeden z největších problémů životního prostředí u nás i v pravidelné Zprávě o životním prostředí. Nakonec ale ta nejvyšší odpovědnost je na každém z nás.

Údaje z měřicích stanic lze sledovat na stránkách Českého hydrometeorologického ústavu, konkrétně na adrese <http://www.chmi.cz/uoco/act/aim>.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ S PROFESOREM VESELOVSKÝM

Náměstek ministra životního prostředí František Pojer se spolu s řadou dalších kolegů z MŽP zúčastnil 1. prosince 2006 ve Velké obřadní síni Strašnického krematoria posledního rozloučení s jedním z nejvýznamnějších českých zoologů prof. RNDr. Zdeňkem Veselovským, DrSc., který zemřel v pátek 24. listopadu.

Zdeněk Veselovský se narodil 26. 8. 1928. Po absolvování přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze zde pracoval v letech 1952–1959 jako vysokoškolský asistent. Většina jeho profesního života je ale spjata s pražskou zoo, kde působil přes třicet let. Ještě v době vysokoškolských studií pracoval rok jako zoologický asistent tehdejšího ředitele Cyrila Purkyně, v roce 1959 byl pak jmenován ředitelem. Po jeho nástupu se pražská zoologická zahrada postupně změnila v instituci evropského i světového významu. Zásadní podíl na záchraně koně Převalského, jedny z prvních světových odchovů gepardů, levhartů obláčkových, vlků hřivnatých, tučňáků Humboldtových a dalších obtížně se rozmnožujících druhů – to vše přispělo k vytvoření vysoké mezinárodní prestiže pražské zoo. Ne náhodou vykonával prof. Veselovský řadu funkcí v Mezinárodní unii ředitelů zoologických zahrad (IUDZG). V roce 1964 byl zvolen za generálního sekretáře této organizace, v letech 1967–1971 pak vykonával funkci viceprezidenta a v letech 1971–1975 byl prezidentem této prestižní organizace. Stal se čestným členem Evropské akademie věd a umění. Byl činný i na domácí půdě. Pětadvacet let předsedal Československé společnosti ornitologické a léta pů-

sobil jako místopředseda zoologické společnosti při Akademii věd České republiky. Prof. Veselovský vykonával funkci ředitele Zoo Praha do roku 1988.

Během celého svého života byl neúnavným propagátorem a popularizátorem přírodních věd. Napsal desítky knih a nespočetně článků, publikoval v zahraničních odborných časopisech. K jeho nejznámějším knihám patří *Výlet do třetihor*, *Chováme se jako zvířata?*, *K pramenům Orinoka* nebo *Obecná etologie*. I v dobách, kdy byl pracovně vytížen ředitelskou funkcí, ale i po odchodu do penze si nacházel čas na přednášky i vedení diplomových prací posluchačů Univerzity Karlovy i Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

MINISTR KALAŠ NAVŠTÍVIL ŠKODU AUTO

Účast Škody Auto v pracovní skupině, která se zabývá používáním zemního plynu a dalších alternativních paliv v dopravě, to je hlavní výsledek návštěvy ministra životního prostředí Petra Jana Kalaše v pondělí 4. prosince 2006 v této firmě. Členy pracovní skupiny jsou zástupci MŽP, Ministerstvo dopravy a Transgas. Škoda se zároveň bude podílet na vývoji technologií, které budou tento koncept dále rozvíjet.

„Kvalita ovzduší patří k nejzávažnějším problémům životního prostředí a právě doprava patří mezi hlavní faktory, které k tomuto neutěšenému stavu přispívají. Jsem proto rád, že se Škoda Auto hodlá podílet na hledání alternativ, které by mohly tento stav zlepšit,“ konstatoval po návštěvě ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš.

Ministr Kalaš se také seznámil s plánem Škody na využívání biomasy ve své kotelně. I to by mělo přispět ke zlepšení kvality ovzduší.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

V KARLOVARSKÉM KRAJI O INTEGROVANÉM REGISTRU ZNEČIŠŤOVÁNÍ

Ministerstvo životního prostředí a CENIA, česká informační agentura životního prostředí, uspořádaly 5. prosince v zasedacím sále zastupitelstva Krajského úřadu v Karlových Varech bezplatný seminář k integrovanému registru znečišťování (IRZ).

Seminář byl určen všem subjektům, kterých se problematika IRZ v Karlovarském kraji týká. Jeho cílem bylo prostřednictvím přímého kontaktu s podnikatelskou sférou zvýšit orientaci a informovanost v dané oblasti, výrazně zlepšit kvalitu ohlašovaných údajů do IRZ a usnadnit plnění zákonných povinností.

Přednášeli odborní pracovníci oddělení IPPC MŽP a CENIA. Veškeré informace o seminářích o IRZ (přihlášky, harmonogram, kontakty) jsou dostupné na <http://www.irz.cz>.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

ODPAD Z MILOVIC ZAČAL MIZET

V pondělí 4. prosince začal odvoz části plastových odpadů z Milovic. Dohodu o vrácení 310 tun nelegálně dovezených odpadních směsí uzavřelo v čer-

venci Ministerstvo životního prostředí s bavorskými úřady. O dalších odpadech, které byly nelegálně dovezeny na tuto lokalitu, se dále jedná s úřady dalších spolkových zemí a celoněmeckou agenturou SAA.

„Jednání jsou velmi tvrdá a komplikovaná, protože je potřeba dokazovat původ každé tuny odpadků. Proto považuji skutečné zahájení odvozu i v této lokalitě za výrazný úspěch,“ konstatoval ředitel odboru odpadů Ministerstva životního prostředí Leoš Křenek.

MŽP o odvozu odpadů z jednotlivých lokalit s německými úřady intenzivně jedná. Podařilo se již například dosáhnout odvozu odpadu z Libčevsi.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

DOTACE OBLASTEM POSTIŽENÝM POVODNÍ 2006

Pro oblasti, které byly v roce 2006 postiženy povodní, nabídlo Ministerstvo životního prostředí možnost čerpat finanční dotaci z podprogramu *Státní podpora Ministerstva životního prostředí při obnově území postiženého povodní v roce 2006*.

Jedná se o tato opatření: obnova biodiverzity (asanační luk a pastvin, odstraňování naplavenin, např. písku, štěrku a následků vodní eroze, která způsobila odnos půdního pokryvu), obnova migrační propustnosti a přirozené funkce vodních toků (výstavba, rekonstrukce a obnova rybích přechodů, obnova přírodě blízkých částí toku, podpora rozlivu, podpora korytotvorné činnosti vodního toku apod.), obnova ekologické stability a retenční schopnosti krajiny (biotechnická opatření zabráňující vodní erozi, např. zatravnovací pásy, výsadba liniové zeleně, využití funkce poldrů, zvyšování retenční schopnosti rybníků – odstraňování usazených naplavenin, obnova technických prvků), odstraňování následků kontaminace půdy, stabilizace a geologický průzkum sesuvů a skalního řícení.

Žadatelé o podporu u opatření mohly být kraje, obce, sdružení obcí, státní příspěvkové organizace, fyzické a právnické osoby podle pravidel Směrnice MŽP č. 12 dostupné na webu MŽP. Žádosti se podávají do konce března 2007.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

PREVENCE NEZÁKONNÉHO NAKLÁDÁNÍ S ODPADY? SPOLUPRÁCE!

Zástupci krajů, pracovníci MŽP, ČIŽP, Celní správy a Policie ČR jednali 11. prosince 2006 na Ministerstvu životního prostředí o možnostech zajištění společné kontroly problematických lokalit a tzv. brownfield zón. Brownfields jsou opuštěná, prázdná, průmyslově nebo komerčně nevyužitá území, která byla již v minulosti využívána, ale jejichž rozvoj nebo přestavba jsou komplikované.

Schůzku inicioval ministr životního prostředí Petr J. Kalaš. „Vyzvali jsme kolegy z resortů a zástupce krajských úřadů ke společnému jednání. Chceme se domluvit na spolupráci a připravit plán akcí, které by vedly k účinným kontrolám na místech, kde může dojít k nezákonnému nakládání s odpady,“ konstatoval ministr.

Účastníci pracovní skupiny se dohodli na dalším postupu. Roli koordinátora zaujme Česká inspekce životního prostředí a bude spolupracovat především se zástupci krajských úřadů. Ty za pomoci obcí vytipují problematické lokality. V současné době už by mohly začít vznikat v jednotlivých krajích skupiny, které pro kontrolu míst možného nezákonného nakládání s odpady využijí všechny mechanismy nabízené českou legislativou.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

V PLZEŇSKÉM KRAJI O INTEGROVANÉM REGISTRU ZNEČIŠŤOVÁNÍ

Další ze série bezplatných seminářů o integrovaném registru znečišťování uspořádalo Ministerstvo životního prostředí a CENIA, česká informační agentura životního prostředí, 13. prosince v Plzni.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

BIOLOGICKÉ HODNOCENÍ: SEZNAM AUTORIZOVANÝCH OSOB

Na webu Ministerstva životního prostředí www.env.cz byl zveřejněn Seznam autorizovaných osob podle § 45i zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb., pro účely provádění biologického hodnocení ve smyslu § 67 citovaného zákona.

(red)

MINISTŘI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ EU SCHVÁLILI CHEMICKOU POLITIKU

V pondělí 18. prosince 2006 se v Bruselu konalo řádné zasedání Rady Evropské unie pro životní prostředí. Českou delegaci vedl ministr životního prostředí Petr Jan Kaláš.

Ministři životního prostředí se setkali také s Abdullahem bin Hamadem al-Attiahem, předsedou byra 15. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj a místopředsedou vlády a ministrem průmyslu a energetiky Kataru. Debatovali s ním o tématech, o kterých bude Komise OSN jednat v květnu 2007. Výsledky zasedání komise v tak důležitých oblastech, jako jsou udržitelná energetika, změna klimatu, znečištění ovzduší a atmosféry a průmyslový rozvoj, by měly přispět k přijetí mnohem účinnějších závazků jak ze strany hospodářsky vyspělých zemí, tak i zemí rozvojových a k mnohem razantnějšímu prosazování udržitelného rozvoje.

Rada ministrů schválila návrh rozhodnutí Rady o přijetí změny úmluvy o přístupu k informacím, o účasti veřejnosti na rozhodování a o přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí.

Ministři schválili také dlouho očekávané nařízení REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals – registrace, vyhodnocování, schvalování a omezování chemikálií). REACH – nová chemická politika EU – sjednocuje pravidla pro chemické látky, které jsou již na trhu, i pro ty, které jsou zatím ve fázi vývoje. Podle produkovaného množství či stupně možné nebezpečnosti bude posuzován vliv jednotlivých chemických látek na zdraví lidí a životní pro-

středí. Ty nejnebezpečnější budou nahrazeny méně rizikovými alternativami. Výrobci budou muset zaregistrovat chemické látky v centrální databázi, umístěné v Evropské chemické agentuře v Helsinkách.

Na program zasedání Rady Evropské unie pro životní prostředí byla zařazena dále problematika geneticky modifikovaných organismů, směrnice o mořské strategii, problematika změny klimatu a zastavení ztráty biologické rozmanitosti. Během dopoledního jednání se také diskutovalo o změně klimatu v návaznosti na výsledky listopadové Konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a smluvních stran Kjótského protokolu v Nairobi, která upozornila na to, že změna klimatu může mít zásadní dopady na národní a světovou bezpečnost z hlediska rostoucí intenzity a frekvence přírodních katastrof, degradace půd atd.

Předmětem diskuse byla také role Evropské unie v roce 2007 a dalších letech v obchodování s emisemi skleníkových plynů a při vyjednávání cílů v oblasti změny klimatu po roce 2012 v dlouhodobém kontextu. „Počítám s tím, že ochrana klimatu bude také jedním z témat českého předsednictví EU,“ zdůraznil ministr Kaláš. Podle ministra by měla být EU příkladem ostatním zemím tím, že zajistí využívání tržních mechanismů, mezi které patří mimo jiné evropský systém obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů.

EU by také měla prosazovat vzájemnou provázanost strategií na zmírnění dopadů změny klimatu s ostatními, např. energetickými strategiemi, a zpracovat dlouhodobý plán k dosažení výraznějších redukcí emisí skleníkových plynů. Z mezinárodního hlediska je potřeba zintenzívnit dialog s rozvojovými zeměmi a dalšími významnými emitenty. V neposlední řadě je důležité prosazovat na stejné úrovni jak opatření na snížení emisí skleníkových plynů, tak i adaptační opatření. V současné době se připravuje metodika pro spuštění obchodování na základě tzv. Green Investments Scheme, jehož cílem je import energeticky a uhlíkově efektivnějších technologií do ČR. Tyto projekty, pokud budou ve větší míře úspěšně realizovány, by mohly sloužit k významnější redukci emisí skleníkových plynů v ČR.

Vzhledem k tomu, že Francie, ČR a Švédsko převzou postupně v letech 2008–2009 předsednictví EU, proběhla také schůzka ministrů životního prostředí těchto zemí k přípravě na předsednictví EU. Ministři si vyměnili informace o dosavadní situaci a o rámcových návrzích priorit, které se protínají např. právě v oblasti změny klimatu. Jednalo se také o formě budoucí spolupráce a to na pracovní i politické úrovni. Ministr Kaláš pozval své kolegy do Prahy, kde by se mělo diskutovat již konkrétně o náplni programu Rady.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

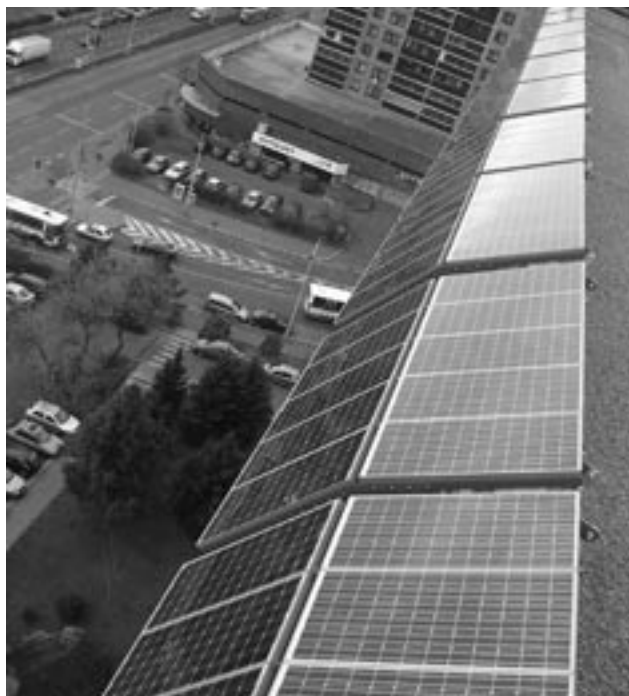
MŽP ZELENOU ELEKTŘINU PODPORUJE A TAKÉ VYRÁBÍ

Ministr životního prostředí Petr Jan Kaláš uvedl 19. prosince 2006 do provozu fotovoltaický systém, který vyrábí elektřinu ze slunečního záření, instalovaný přímo na budově Ministerstva životního prostředí.

Ministerstvo životního prostředí zelenou elektřinu nejenom podporuje, ale také vyrábí. Koncem roku 2006 byla umístěna solární elektrárna v horní části průčelí budovy MŽP. Integrace panelů do fasády je originálním architektonickým řešením ing. arch. Jana Storcha.

Solární elektrárna je umístěna v horní části průčelí budovy MŽP a integrace panelů do fasády je originálním architektonickým řešením. Dodavatelem zařízení je společnost Solartec, celkové náklady na instalaci systému byly 9 324 000 Kč (bez DPH).

Elektrárna je složena z 244 fotovoltaických panelů o celkové ploše 211 m². Špičkový výkon celého systému je 25,8 kWp. Jednotka Wp, příp. kWp či MWp, udává tzv. špičkový výkon systému, tj. maximální výkon, který je fotovoltaický systém při maximálním slunečním záření a za dalších stanovených podmínek schopen vydat. Za rok elektrárna na střeše MŽP vyrobí 21,3 MWh elektřiny a ročně tím sníží emise o 25 tun CO₂. „Systém zatím dodává elektřinu pouze do vnitřní sítě MŽP, připravujeme ale napojení na veřejnou síť,“ říká ředitel úřadu MŽP Miroslav Jandura.

MŽP přitom již od 1. ledna 2005 odebírá výhradně elektrickou energii z obnovitelných zdrojů. Prostřed-

nictvím zeleného tarifu Preko to umožňuje svým odběratelům pražský dodavatel PRE, a. s. Elektrárna byla reálně spuštěna do plného provozu 1. 12. 2006.

Zaměstnance i návštěvníky MŽP ve vstupní hale úřadu přivítá elektronický panel informující o aktuálním výkonu fotovoltaického systému, celkové sumě vyrobené energie od spuštění a přepočtu na ekvivalent ušetřených tun CO₂.

Ministerstvo se ovšem snaží rovněž o úsporná opatření. Úřad používá úsporná osvětlovací tělesa a také se postupně vyměňují klasické počítačové monitory za LCD obrazovky, které umožní úsporu až 70 % energie. V letech 2003–2004 proběhla celková rekonstrukce fasády hlavní budovy MŽP spolu s výměnou oken. Dosavadní údaje hovoří o velmi zásadní úspoře energie na vytápění – v roce 2005 ušetřilo MŽP téměř 50 % energie na vytápění (a tedy i zemního plynu) oproti stavu před rekonstrukcí. V roce 2003 – před zateplením budovy, činila spotřeba energie na vytápění 6 720 GJ. V roce 2004 byla již budova zčásti zateplena a spotřeba klesla na 5 474 GJ. V roce 2005 byla rekonstrukce fasády již zcela dokončena a spotřeba dále klesla až na 3 940 GJ. Vytápěná plocha v budově MŽP má rozlohu 6 827 m².

Do provozu uvedl fotovoltaický systém, vyrábějící elektrickou energii ze slunečního záření a instalovaný přímo na budově MŽP, 19. prosince 2006 ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš. „Je to náš praktický příspěvek rozvoji obnovitelných zdrojů energií a také ochraně klimatu,“ řekl ministr Kalaš. „Je to příspěvek také symbolický, MŽP se tak samo zařazuje mezi ekologické výrobce elektřiny,“ dodává ministr.

Ministr Kalaš připomněl v souvislosti se zprovozněním solární elektrárny MŽP také fakt, že na počátku podzimu znovuotevřel možnost žádat o podporu in-

stalcí obnovitelných zdrojů energie z prostředků Státního fondu životního prostředí (podrobnosti na www.sfzp.cz).

Využití sluneční energie má v ČR před sebou velké možnosti. Odhady do budoucna se u různých institucí – MPO, ERÚ, SFŽP a Czech RE Agency – liší. Shodují se ale na tom, že v roce 2005 byl u nás nainstalován celkový špičkový výkon fotovoltaických elektráren 0,7–1 MWp. Dosud největší česká solární elektrárna byla zprovozněna v Hrádku nad Nisou. Tamní fotovoltaické panely na ploše 430 m² mají špičkový výkon 61 kWp. Předpokládá se celková maximální roční produkce elektřiny 50 Mwh.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

Foto MŽP – F. Hrdlička, J. Kašpar, M. Vránek

FINANCE NA LIKVIDACI ILEGÁLNÍ SKLÁDKY V LIBČANECH

Ministerstvo životního prostředí uzavřelo na konci roku 2006 smlouvu s Královéhradeckým krajem na využití finančních prostředků ve výši 14 miliónů korun určených k odstranění odpadů v obci Libčany, které poskytl z kapitoly resortu.

Prostředky budou použity na provedení analýzy rizik v souvislosti s neoprávněným užíváním areálu bývalé provozovny společnosti Vertex Libčany a k financování nezbytných opatření pro uložení různých odpadů a nebezpečných látek, které se v areálu nacházejí. Oprávněným orgánem pro nakládání s těmito prostředky je statutární město Hradec Králové. Čerpání prostředků na uvedené účely je limitováno 31. srpem 2007.

V bývalém průmyslovém areálu se našly desítky různých chemických látek jako například kyanidy, kyseliny, formaldehydy, bróm, ale také odpadní munice, radioaktivní odpady či znečištěný elektroodpad. Ilegální skládka byla objevena v dubnu 2006 a od té doby na ní probíhají sanační práce, kterým ale hrozilo přerušení z důvodu nedostatku finančních prostředků. Ministr Kalaš při své listopadové návštěvě Libčan přislíbil kraji, městu Hradec Králové a obci Libčany pomoc, aby k přerušení prací dojít nemuselo.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

PODPORA PROJEKTŮ NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ: PŘEDBĚŽNÉ VÝSLEDKY

Do veřejného výběrového řízení, vyhlášeného MŽP dne 21. srpna 2006 v týdeníku Respekt a na internetové stránce Ministerstva životního prostředí, bylo přihlášeno do jeho uzávěrky dne 3. října 2006 ve 12 hodin celkem 317 projektů od 122 nestátních neziskových organizací.

Obálková komise, která zasedala ve dnech 3.–5. 10. 2006, posoudila formální náležitosti přihlášených projektů a vyřadila tři projekty předložené třemi organizacemi, u kterých nebyl dodržen předepsaný způsob podání.

Zbýlých 314 projektů s celkovým požadavkem 54 482 824 Kč postoupila obálková komise k hodnocení expertní komisi.

Expertní komise posuzovala projekty v pěti subkomisích. Předsedou expertní komise byl ministr životního prostředí Petr Jan Kalaš, který jmenoval předsedy a tajemníky jednotlivých subkomisí. Subkomise

hodnotily projekty ve skupinách Koordinační projekty v ochraně přírody a krajiny, Ochrana přírody a krajiny, Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí, Udržitelný rozvoj na místní a regionální úrovni a místní Agendy 21, Poskytování environmentálních informací, Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta.

Ze závěrečných jednání subkomisí ve dnech 20. 11.–28. 11. 2006 vzešla na základě bodování podle předem stanovených kritérií pořadí projektů v jednotlivých skupinách programů. Závěrečné jednání expertní komise proběhlo dne 7. 12. 2006. Seznam projektů setříděný vždy sestupně podle dosažených bodů v jednotlivých skupinách programů je uveden v tabulkách dostupných na www.env.cz.

Ministerstvo životního prostředí upozorňuje, že se jedná o předběžné výsledky a vyhrazuje si právo na některé korekce. Zejména si MŽP vyhrazuje právo nepodpořit projekty organizací, u nichž MŽP shledalo vážné nedostatky při prováděných kontrolách, případně organizací, které neodevzdaly v pořádku a včas vyúčtování projektů podpořených v minulých letech.

Po schválení celkové částky pro dotace občanským sdružením v rozpočtu MŽP bude zveřejněn úplný přehled podpořených projektů, s uvedením konkrétních částek, a projektů nepodpořených, a to opět na internetových stránkách MŽP.

Bližší informace: RNDr. Helena Knappová, oddělení spolupráce s NNO, e-mail: Helena_Knappova@env.cz, tel. 267 122 226

Aktualita MŽP, upraveno (red)

ŽIVÉ SRDCE EVROPY V ČESKÉ TELEVIZI

Každý všední podvečer se mohou od začátku roku 2007 kochat největšími klenoty naší přírody diváci České televize v novém televizním cyklu Živé srdce Evropy. Na projektu se podílel redaktor České televize a spoluautor projektu České hlavy Vladimír Kořen, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Český svaz ochránců přírody, projekt finančně podpořilo také Ministerstvo životního prostředí. „Seriál představuje to nejcennější bohatství, které v naší přírodě máme, proto jsme se na něm rádi podíleli,“ říká náměstek ministra životního prostředí František Pojer.

Jedná se o seriál dvouminutových spotů, které představí každý všední den v 18.40 (tedy těsně před Večerníčkem v jeho novém vysílacím čase) na programu ČT 1 konkrétní část našeho přírodního bohatství – živočišné a rostlinné druhy či lokality významné z hlediska přírodního dědictví celé Evropy. Připraveno je bezmála 150 dílů.

„Chceme těmi spoty ukázat lidem, že právě za jejich humny, aniž to třeba vůbec tuší, mohou najít něco, čeho si váží celý kontinent, co si zaslouží úctu a ochranu a čemu mohou sami snadno pomoci,“ vysvětluje Vladimír Kořen.

„Nejlepším a nejspolehlivějším způsobem ochrany přírody je lokální patriotismus lidí, kteří v dané lokalitě bydlí či hospodaří. Ukážeme hospodáře, zemědělce, lesníky, starosty a místní ochránce přírody, kteří vědí, že vymírání druhů není jen problémem vzdálených deštných pralesů,“ dodává Martin Dušek z Českého svazu ochránců přírody, jeden ze spoluautorů.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

**VERONIKA HUNT ŠAFRÁNKOVÁ, MBA,
ředitelka odboru Evropské unie MŽP:
CO SE DĚJE V EVROPĚ,
MŮŽEME OVLIVŇOVAT**

Jaká je úloha odboru Evropské unie ?

Jedna část odboru zajišťuje koordinaci pozic k předpisům v oblasti životního prostředí, které se projednávají v Bruselu. Vyvrcholením je Rada ministrů životního prostředí EU, na kterou připravujeme mandát pro ministra, dále jsou to pracovní skupiny Rady, COREPER, tj. Výbor stálých zástupců.

Mohla byste charakterizovat, co v této souvislosti znamená slovo pozice ?

Ano, na příkladu novely směrnice o odpadech: Evropská komise předložila návrh směrnice, který se teď projednává v rámci Rady. Odborný útvar MŽP, v tomto případě odbor odpadů, sleduje záležitost po věcné stránce a účastní se i pracovních jednání. Čili odborníci vypracují odbornou pozici, které se říká instrukce, ta shrnuje popis předpisu, jaká je reakce České republiky, jiných členských zemí, Evropské komise, Evropského parlamentu, jaké bude mít předpis dopady na národní podmínky, jestli obsahuje opatření, která nám vadí, nebo naopak, která ustanovení vítáme. Předpis se na pracovní úrovni může projednávat třeba i dva roky, podle toho, jak je komplikovaný. Třeba REACH, evropská chemická politika, komplikovaný byl a projednával se hodně dlouho. Jen v rámci pracovních skupin Rady to trvalo přes dva roky.

Co ještě má na starosti odbor Evropské unie ?

Dále je to spolupráce s Evropskou komisí, ale v omezenější míře než před vstupem do EU, kdy byla Komise naším hlavním partnerem. Po vstupu do EU to je Rada EU pro životní prostředí. Spolupracujeme s Evropským a samozřejmě také českým parlamentem. Dále zaštiťujeme a koordinujeme zastoupení v dalších evropských institucích, jako je například Evropská agentura pro životní prostředí – MŽP je členem řídicího výboru EEA a CENIA je národním koordinátorem. Dále se podílíme na aktivitách IMPEL,

neboli sítě inspektorů, zejména s ohledem na nově připravovanou evropskou legislativu. S IMPELem na konkrétních věcných projektech spolupracuje hlavně Česká inspekce životního prostředí.

IMPEL je tedy jako ČIŽP na evropské úrovni ?

Ano, ale není to instituce, ale ani neformální uskupení.

Je to síť odborníků ?

Je to síť zástupců z inspekcí životního prostředí evropských zemí, která má sekretariát v rámci struktury Evropské komise. Inspektoři si vyměňují praktické zkušenosti s aplikací a vymáháním evropského práva. IMPEL se věnuje řadě prakticky zaměřených projektů, třeba na přeshraniční pohyb odpadů, v oblasti ovzduší, integrované prevence znečištění.

A druhá část vašeho odboru Evropské unie ?

Druhý okruh představuje bilaterální spolupráci s evropskými zeměmi. Po vstupu do EU se však jedná především o spolupráci při vyjednávání předpisů ES a výměnu pozic různých zemí. Připravujeme podklady pro bilaterální jednání ministra a celkově zajišťujeme vztahy se zeměmi EU 27 a kandidátskými zeměmi, organizujeme různé akce se zahraniční účastí ke konkrétním problematikám v EU.

Jak se mladá žena jako vy stane šéfkou odboru Evropské unie ?

Nejdřív jsem pracovala v soukromé sféře, hlavně v oblasti financí. Vystudovala jsem „business administration“ na zahraniční škole v Praze. Na MŽP jsem začala pracovat na jaře v roce 2000 v odboru evropské integrace, nynějším odboru Evropské unie. Měla jsem na starosti bilaterální spolupráci s několika zeměmi. Pak jsem se na několik let stala koordinátorem předvstupní pomoci ČR, programu PHARE v oblasti životního prostředí. Zhruba před třemi lety jsem se vrátila do odboru Evropské unie jako zástupkyně ředitelky. Od prosince minulého roku jsem ředitelka odboru.

Přicházela jste tedy na ministerstvo ze soukromého sektoru. Co vás k tomu vedlo ?

Zajímalo mě, jak funguje státní správa, připadalo mi, že ta zkušenost by mohla být velice užitečná. Zkusila jsem to a ve státní sféře jsem doted.

Baví vás ta práce ?

Baví. Není to práce, která by byla pořád stejná. Evropská legislativa se stále vyvíjí, je to nekonečný různorodý proces.

Jak byste shrnula změny, které nastaly po vstupu České republiky do Evropské unie ?

Před vstupem bylo hlavní úsilí věnováno naplňování požadavků stávající evropské legislativy a ministerstvo v tomto ohledu udělalo velký kus práce. Podepsáním přístupové smlouvy ke vstupu do EU v roce 2003, odkdy jsme se mohli účastnit všech jednání v Evropské unii jako pozorovatel, a zejména pak od data vstupu, se úplně otočil celkový postoj a tím i naše práce. Trochu déle trvalo, než jsme si všichni

uvědomili, že evropskou politiku musíme brát jako součást té domácí.

Můžete ještě jinak říci, jak se postoj od vstupu otočil ?

Před vstupem jsme museli plnit požadavky stávající evropské legislativy, od momentu vstupu se podílíme na vytváření nové a neseme za to i odpovědnost. Už si nemůžeme stěžovat, že Brusel po nás něco chce, jsme toho celého procesu aktivní součástí.

Co nás z tohoto hlediska čeká v nejbližším období ?

Důležité je předsednictví EU v prvním pololetí roku 2009, což bude náročný úkol a výzva, ale zároveň významná příležitost, abychom ukázali, že Česká republika je rovnocenným partnerem v EU a že umíme vést Evropskou unii v projednávání konkrétních otázek. Na národní úrovni a i na Ministerstvu životního prostředí byly zahájeny přípravy na předsednictví v průběhu roku 2006. Koordinátorem za MŽP na předsednictví byl jmenován pan náměstek Dusík a byla ustavena pracovní skupina na předsednictví, kterou zajišťuje odbor Evropské unie a kde jsou zastoupeny klíčové odbory resortu. Už v průběhu roku 2006 jsme zahájili organizační i věcnou přípravu, diskuse o personálním posílení, rozpočtu apod. Diskuse o konkrétních národních i sektorových prioritách stále pokračují.

Jak cítíte v souvislosti s přípravou na předsednictví pozici životního prostředí. Jak ostatní berou resort životního prostředí ? Respektují ho ?

V současné době se teprve diskutují priority na vládní úrovni, takže nelze v této chvíli říct, do jaké míry je životní prostředí úspěšné v prosazování priorit. Česká republika si musí zvolit téma, které bude prolínat celým předsednictvím a zároveň vypracovat věcné priority. Do značné míry to ale vyplývá z toho, co se podaří nebo nepodaří vyjednat předchozím předsednictvím. Z tohoto důvodu nelze teď konkretizovat, ale zcela jistě se bude jednat v oblasti životního prostředí například o problematiku změny klimatu, která je a bude prioritní oblastí i v předsednictvích před námi.

Jak může být váš odbor Evropské unie užitečný krajům, regionům, obcím ?

Potřebu zapojení regionů, krajů, a různých zájmových skupin, jsme si uvědomili hned, když jsme vstoupili do Evropské unie, protože samotné projednávání předpisů není jen záležitostí ministerstva. Pokoušeli jsme se nastavit efektivní systém, jak komunikovat se zájmovými skupinami, několika cestami. Asi nejvýznamnější jsou pravidelná setkání na ministerstvu vždy jednou za půl roku, nazýváme to rozšířená resortní koordinační skupina. Je to příležitost, kdy informujeme kraje, obce, nevládní organizace, různé svazy o tom, co se probírálo za předsednictví, které právě probíhalo, a co se bude projednávat v následujícím období, jaké jsou pozice ministerstva. Zároveň dáváme prostor, aby se účastníci k daným tématům vyjádřili. Také posíláme pravidelnou informaci každý měsíc všem zájemcům – na všechny krajské

úřady, Svaz obcí a měst, další svazy, nevládní organizace. Měsíční informace zahrnuje komplexní údaje o tom, které předpisy se projednávají, v jakém stavu jsou, aby bylo zřetelné, jestli je ještě prostor se zapojit do diskuse. Snažíme se také publikovat různé články a zveřejňovat informace na webové stránce ministerstva.

Poskytujete tedy evropský servis v oblasti životního prostředí. Podle jakého klíče jste vybírali zájmové skupiny ?

Oslovujeme všechny krajské úřady a Svaz měst a obcí, u nevládních organizací jsme spolupracovali s odborem vnějších vztahů na MŽP, a zároveň jsme vycházeli z již fungujících kontaktů. Pak jsou to různé odborné svazy a organizace, které již spolupracují s ministerstvem nebo projeví zájem o spolupráci.

Čili ve skupině jsou nejen kraje, neziskové nevládky, ale i třeba průmysl.

Ano.

Co pro vás znamenalo nynější rozšíření Evropské unie o Bulharsko a Rumunsko ?

Snažíme se Rumunsko, Bulharsko a teď i další kandidátské země podporovat. V Rumunsku a Bulharsku jsme se zapojili do pěti projektů v životním prostředí v oblasti přírody, integrované prevence znečištění, pitné vody a koupacích vod a čerpání z fondů EU. Obě země velice ocenily naše zkušenosti s plněním konkrétních povinností při přípravě na vstup do EU. Preferovaly někdy právě zkušenosti z nové členské země, protože máme k jejich problémům leckdy blíže než „staré“ členské země. Budeme se pokoušet v budoucnosti podporovat i tři kandidátské země – Chorvatsko, Makedonii a Turecko.

Dá se po této zkušenosti zobecnit, co znamená vstup do Evropské unie v oblasti životního prostředí ?

Příprava na vstup pomohla k tomu, že stav životního prostředí se celkově zlepšil, ať už legislativou nebo jinými opatřeními. Je to viditelné i v případě Bulharska a Rumunska.

Projekty nabízíte zemím přímo, nebo přes Brusel ?

Je to přes Brusel. Výběrové řízení organizuje delegace Evropské komise v dané zemi, mohou se do něj přihlásit všechny členské země. Evropská komise nevybírá, jen dohlíží nad výběrovým řízením. Řešitele projektu si pak vybírá instituce, která o projekt zažádá, takže třeba rumunské ministerstvo životního prostředí, které je iniciátorem projektu.

V čem spočívá role rad Evropské unie, v našem případě Rady pro životní prostředí ?

Je to cesta pro členské země vyjadřovat se k předpisům, které předloží Evropská komise, a rozhodovat o nich. Takže tam je z pohledu České republiky zapojení klíčové, je zde největší prostor předpisy ovlivňovat. Legislativní proces je velmi komplikovaný, těžko ho lze popsat pár větami. Když to zjednoduším, legislativní návrh vypracovává Evropská komise, po

schválení je předložen do projednávání v příslušné formaci Rady EU, kde se projednává nejprve v pracovních skupinách a proces vyvrcholí schválením na Radě ministrů. Rada ministrů ale může několikrát projednávat ten samý předpis a vrátit ho pracovní skupině zpět k dopracování. Následně je projednáván v Evropském parlamentu. Tam probíhají až tři čtení. Evropský parlament diskutuje také řadu strategických věcí.

Třeba tematické strategie? Co to vlastně je? Vize v určité oblasti?

V podstatě ano, protože některé tematické strategie navrhnou legislativní opatření – například směrnice o odpadech, ovzduší apod. Vycházejí z šestého Akčního programu pro životní prostředí, záměr byl nějakým způsobem propojit tematické oblasti a leccos i zjednodušit. Je tu i souvislost s principy better regulation, zlepšování legislativy, o kterém se teď nejenom na evropské úrovni, ale i v České republice hodně diskutuje. Takže Evropská komise navrhla sedm tematických strategií, aby se legislativa v životním prostředí přehlednila a také aby se některé směrnice navzájem provázaly a některé se slou-

čily, což je třeba případ tematické strategie v oblasti ovzduší, která navrhuje směrnici, jež slučuje pět dceřinných směrnic.

Řeší to tedy dlouhodobou, potřebu zjednodušení legislativy v oblasti životního prostředí, problém, který dobře známe i my v České republice.
Ano.

Prosím, shrnula byste nějak, co máte ze svého pohledu ředitelky odboru Evropské unie nejdůležitějšího na srdci?

Myslím, že je důležité, abychom měli obecně na mysli, že Česká republika je součástí Evropské unie, a že tedy můžeme ovlivňovat jednotlivé předpisy a celkové směřování EU, když budeme aktivně vystupovat. V rámci českého předsednictví Evropské unii pak bude důležitá objektivita. Předsednická země nemůže příliš ovlivňovat projednávané záležitosti. Tam není prostor prosazovat svoje národní zájmy. Musí konstruktivně a nezaujatě řídit jednání, aby se Rada dobrala k nějakému závěru.

*Připravila Hana Kolářová
Foto Martin Mašín*

AKTIVITY MŽP V RÁMCI REC MOLDOVA

Regionální environmentální centrum Moldavska (REC Moldova) bylo vytvořeno na základě rozhodnutí vlády Moldavské republiky v říjnu 1998 v souladu s dohodou podepsanou v červenci téhož roku mezi vládou Moldavské republiky a Evropskou komisí. REC Moldova je nezávislou mezinárodní neziskovou a nepolitickou organizací.

Co dělá MŽP v Moldavsku

REC Moldova je součástí sítě obdobných center – pro východní a střední Evropu v maďarském Szentendre, pro oblast Kavkazu v gruzínském Tbilisi a pro střední Asii v kazašské Almatě, s nimiž spolupracuje na řešení přeshraničních a regionálních environmentálních problémů. V současné době se ve spolupráci s Evropskou komisí připravuje založení REC u v Kyjevě. Lze předpokládat, že zejména přeshraniční ekologické problémy Moldavska s Ukrajinou budou řešeny ve spolupráci s tímto centrem.

Ministerstvo životního prostředí ČR v posledním období zintenzivňuje svou spolupráci s moldavským ministerstvem ekologie a přírodních zdrojů. Počátky environmentální spolupráce byly položeny započítím realizace prvních projektů zahraniční rozvojové spolupráce České republiky (ZRS ČR) v této zemi.

V letošním roce realizují české organizace pod gescí MŽP v Moldavsku, které je jednou z prioritních zemí české ZRS, pět rozvojových projektů týkajících se ochrany povrchových a podzemních vod, zlepšení vodního hospodářství a likvidace starých ekologických zátěží.

V návaznosti na realizaci bilaterálních rozvojových projektů se postupně rozšiřuje spolupráce i do dalších oblastí. V průběhu tohoto pololetí je například plánováno zahájení dvou projektů EHK OSN hrazených z dobrovolného příspěvku ČR za účasti českých

expertů. Projekty budou zaměřeny na implementaci Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států a Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států.

Vzhledem k dobrým referencím projektů ZRS v gesci MŽP a úspěšné činnosti českých expertů již existuje zájem na přípravě a realizaci trilaterálních projektů ve vybraných oblastech Moldavska. Například Rakouská rozvojová agentura má zájem spolupráce na společných vodohospodářských projektech.

Česká republika v oblíbenosti

Moldavsko také projevilo zájem o spolupráci při budování institucionálních kapacit prostřednictvím partnerství s jednotlivými členskými státy EU, přičemž v oblasti ochrany životního prostředí upřednostňuje ČR.

Dobrá spolupráce obou ministerstev je potvrzena také tím, že se v loňském roce uskutečnila jak oficiální návštěva českého ministra v Moldavsku, tak i moldavského ministra Konstantina Mihaileasca v Praze. V této souvislosti lze konstatovat, že české ekologické organizace a naši odborníci v Moldavsku neustále rozšiřují své aktivity, o čemž mimo jiné svědčí i jejich zastoupení na loňské říjnové mezinárodní konferenci v Kišiněvě, která byla zaměřena na spolupráci mezi environmentálními organizacemi a institucemi černo-mořského a podunajského regionu. V rámci této konference, která se konala pod záštitou Evropské ko-

mise, byl jeden segment věnován prezentaci aktivit České republiky v Moldavsku v oblasti ochrany vod a dekontaminace zasažených území.

Okolí řeky Reut, místo realizace projektu zahraniční rozvojové spolupráce v gesci MŽP „Monitoring povrchových vod a ochrana před povodněmi v povodí řeky Reut v Moldavsku“.

Aktivity MŽP v Moldavsku tak logicky vyústily v zájem moldavské strany, aby se Česká republika stala spoluzakladatelem obnovovaného REC Moldova. Úkolem nových zakladatelů bude zejména pomoc při výměně informací týkající se např. environmentální legislativy včetně implementace předpisů EU, environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, spolupráce s nevládními organizacemi, spolupráce při přípravě a realizace projektů v rámci jednotlivých složek ochrany životního prostředí.

MŽP členem REC Moldova

V Kišiněvě se 10. října 2006 uskutečnil slavnostní akt podpisu nových zakládacích listin a MŽP ČR se tak – spolu s ministerstvem životního prostředí Lotyšska, ministerstvem životního prostředí Estonska, vládou Moldavska, vládou Rumunska, vládou Velké Británie a Evropskou komisí – stalo zakladatelem a řádným členem REC Moldova.

Jako zástupce nových zakladatelů byl do Rady ředitelů REC Moldova na období příštích dvou let jmenován zástupce České republiky Ing. Michal Pastvinský – ředitel odboru rozvojové a projektové spolupráce MŽP.

Hlavními cíli REC Moldova je podporovat implementaci environmentální politiky Moldavska, napomáhat řešení environmentálních problémů Moldavska a sousedních zemí podporou spolupráce mezi nevládními organizacemi, vládními institucemi, místními samosprávami, podnikatelským sektorem a ostatními subjekty a jednotlivci, kteří se zabývají ochranou životního prostředí. Cílem centra je také zvýšit účast veřejnosti v procesu rozhodování z hlediska životního prostředí.

V průběhu osmi let své dosavadní činnosti REC Moldova podporovalo vytvoření a činnost více než dvou set nevládních organizací, napomohlo realizaci více než pěti set environmentálních projektů a grantových programů pro podporu místních iniciativ.

Environmentální programy REC v Moldavsku

V příštích letech se činnost REC Moldova zaměří na tato témata: implementace Environmentální strategie pro země východní Evropy, Kavkazu a střední Asie, usnadnění dialogu mezi jednotlivými sektory národního hospodářství, integrace environmentálních požadavků do sektorových politik, implementace mezinárodních environmentálních úmluv, podpora integrovaného hospodaření s vodními zdroji, podpora vzdělávání k udržitelnému rozvoji, implementace Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím v oblasti životního prostředí a další.

Své aktivity REC Moldova soustřeďuje do několika programů. Jedním z nich je Program místních iniciativ k řešení problémů na místní úrovni. Jeho cílem je ve spolupráci s místními představiteli zabránit poškozování životního prostředí a řešit tyto problémy na místní úrovni. Pomoc REC Moldova by měla spočívat především v identifikaci problémů a implementaci místních akčních plánů a opatření, směřujících k řešení lokálních environmentálních problémů.

Jednotlivých cílů by mělo být dosaženo za podpory partnerství mezi místní správou a různými zájmovými skupinami s cílem podpořit jejich úsilí týkající se efektivní ochrany životního prostředí a prosazování konceptu udržitelného rozvoje na místní úrovni (obdobně jako se v ČR realizuje místní Agenda 21).

Napříč zájmovými skupinami

Další zamyšlenou aktivitou REC Moldova je vytvoření Informačního a komunikačního programu, jehož cílem je zvyšování environmentálního povědomí napříč zájmovými skupinami a zároveň podpora účasti veřejnosti na řešení environmentálních otázek a šíření informací o životním prostředí.

Cílem Programu pro podporu nevládních organizací je poskytovat technickou a finanční podporu nevládním organizacím tak, aby se mohly účastnit a podílet na řešení místních, národních a regionálních environmentálních problémů. Jako konkrétní aktivitu lze např. uvést projekt „Chraňte naše potoky a říčky“ (Save our streams – SOS). Tento výchovný projekt podporovaný Nadací pro říčky z USA (Little River Foundation, NY USA) má za úkol monitorovat organismy žijící v malých říčkách, zejména život bezobratlých – hmyzu a korýšů, kteří v těchto říčkách žijí.

Lze očekávat, že prostřednictvím REC Moldova dojde také k větší koordinaci environmentálních aktivit různých mezinárodních institucí, jako je UNDP, Světová banka, USAID, EU (např. Evropská vodní iniciativa). Jednou z největších priorit v dané oblasti je především vybudování a ochrana zdrojů pitné vody, čištění odpadních vod a rehabilitace kontaminovaných území.

Závěrem je třeba se zmínit, že experti moldavského RECu jsou také zapojeni do aktivit při přípravě šesté ministerské konference Životní prostředí pro Evropu, která se bude konat v říjnu 2007 v Bělehradě.

*Ing. Michal Pastvinský,
ředitel odboru rozvojové a projektové spolupráce MŽP*

*Mgr. Ondřej Wágner,
odbor rozvojové a projektové spolupráce*

EVROPSKÉ TEMATICKÉ STŘEDISKO BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI: ROK TŘI

Vznik Evropské unie (EU) na začátku 90. let spadl do období celosvětově zvýšeného zájmu o životní prostředí. Nejen politici a řídicí pracovníci, ale i nejrůznější zájmové skupiny (kupř. zemědělci, rybáři, lesníci) a daňoví poplatníci v členských státech EU oprávněně vyžadují aktuální a věrohodné informace o stavu, změnách a vývojových trendech klíčových složek životního prostředí. V r. 1994 proto začala působit odborná instituce Evropských společenství (ES), Evropská agentura životního prostředí (*European Environment Agency, EEA*). Za sídlo EEA nebyl proti všem předpokladům vybrán Brusel, ale hlavní město státu, který se pyšní tradiční péčí o životní prostředí spolu s přísným environmentálním zákonodárstvím – Dánsko. Ostatně, viditelným důkazem toho, jak si Dánové EEA považují, zůstává skutečnost, že jí vyčlenili působivou budovu přímo v centru Kodaně, na Králevicově náměstí. Místo gigantické a těžkopádné instituce, zahlcené především sebou samou, představuje Evropská agentura životního prostředí fungující síť dlouhodobě spolupracujících institucí.

Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti

Kongens Nytorv neboli Královicovo náměstí je považováno za jedno z nejkrásnějších náměstí Kodaně. Uprostřed budova Evropské agentury životního prostředí, vlevo redakce deníku *Jyllands Posten*, který v září 2005 otiskl známé karikatury proroka Mohameda.

Jednotlivým okruhům péče o životní prostředí se věnují evropská tematická střediska, zřizovaná a financovaná EEA obvykle na dobu tří až čtyř let. V současnosti jich existuje pět a tvoří je konsorcia vědeckovýzkumných a odborných státních i nevládních institucí a mezinárodních organizací z členských zemí EEA. Další informace o EEA najdete zájemce na internetové adrese <http://www.eea.europa.eu>. Na ochranu přírody se v rámci EEA v letech 1995–2000 zaměřilo *Evropské tematické středisko ochrany přírody (European Topic Centre on Nature Conservation, ETC/NC)*, v období 2001–2004 působící pod názvem *Evropské tematické středisko ochrany přírody a biodiverzity (European Topic Centre on Nature Protection and Biodiversity, ETC/NPB)*.

Vedoucí institucí střediska se stalo proslulé Národní přírodovědecké muzeum Paříž, oprávněně považované v celosvětovém měřítku za jedno ze tří nejlepších pracovišť svého druhu. Činnost ETC/BD významným způsobem finančně podporuje francouzská vláda, jmenovitě Ministerstvo životního prostředí a udržitelného rozvoje.

Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (*European Topic Centre on Biological Diversity, ETC/BD*), které zahájilo svou činnost 3. ledna 2005, kromě Národního přírodovědeckého muzea a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) tvoří italský Ústřední ústav pro mořský výzkum (ICRAM), Společný výbor ochrany přírody (JNCC), sdružující vládní ochranné instituce v jednotlivých zemích Spojeného království, Estonské středisko informací o životním prostředí (EEIC) a Ústav krajinné ekologie Slovenské akademie věd. Partnery konsorcia se staly i tři mezinárodní organizace – Evropské středisko ochrany přírody (ECNC), Evropský ústav lesa (EFI), podporující odborné instituce z mnoha evropských zemí, a v neposlední řadě uznávaná organizace na ochranu a udržitelné využívání mokřadů Wetlands International.

Zaměření evropského střediska v roce 2007

Řídicí výbor ETC/BD, složený ze zástupců partnerských organizací konsorcia, se sešel ve dnech 6.–8. listopadu 2006, a to v sídle JNCC v britském městě Peterborough. Kromě řady běžných organizačních záležitostí, týkajících se každodenní činnosti ETC/BD, diskutoval po dohodě s EEA také o návrhu pracovního zaměření střediska na r. 2007.

Mezi nepochybné priority střediska bude patřit odborná podpora naplňování příslušné legislativy ES, zejména vytváření a péči o soustavu chráněných území ES Natura 2000, a navržení a ověření indikátorů biologické rozmanitosti, které by umožnily vyhodnotit, zda se skutečně podařilo splnit politický závazek, v EU a v celoevropském a globálním rozsahu, výrazně omezit nebo dokonce zastavit úbytek biologické rozmanitosti. Pozornost bude oprávněně věnována také vzájemnému působení probíhajících a očekávaných změn podnebí a biodiverzity. Ačkoliv se právě klimatická změna stala do značné míry módní záležitostí a svádí se na ni kdeco, je zřejmé, že významně ovlivní také biotu (živou složku ekosystémů) na naší planetě a tím i životadárné procesy, které v ekosystémech probíhají.

Přínos Agentury ochrany přírody a krajiny ČR

AOPK ČR spolupracuje s evropským tematickým střediskem již od r. 1998, kdy byla jmenována ná-

rodním referenčním (odborným) střediskem ETC/NC. Do *Evropského informačního systému o přírodě (EUNIS)* poskytuje požadované údaje o výskytu, početnosti a jejich vývojových trendech a stupni ohrožení u druhů a poddruhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, zařazených do příloh směrnice č. 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích) a č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů (směrnice o stanovištích) a do příloh Úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernské úmluvy). EUNIS shromažďuje i informace o typech přírodních stanovišť (biotopech). Nejznámějším podsystémem EUNIS zůstává *Společná databáze vyhlášených území v Evropě (CDDA)*. Ta je budována jako společný projekt ETC/BD, Světového informačního střediska ochrany přírody UNEP – Programu OSN pro životní prostředí (*UNEP – WCMC*) a Rady Evropy. AOPK ČR předává do CDDA aktuální údaje o zvláště chráněných územích v ČR, jež shromažďuje Ústřední seznam ochrany přírody (ÚSOP).

Podle většiny scénářů zasáhne v Evropě předpokládaná změna podnebí nejvíce horské ekosystémy, jako je španělské Pico Javalambre.

Pracovníci AOPK ČR se podílejí i na přípravě nej-různějších publikací EEA, resp. tematického střediska. Pařížskému středisku zasílají informace o stavu přírody a krajiny a jejich složek v ČR pro pravidelné zprávy o stavu životního prostředí v Evropě a recenzují kapitoly týkající se přírody, krajiny a biologické rozmanitosti.

Uvedené dokumenty obvykle vycházejí u příležitosti konference ministrů životního prostředí *Životní prostředí pro Evropu*, jež od r. 1991 organizuje Evropská hospodářská komise OSN (UNECE) a UNEP. Protože první celoevropská konference se uskutečnila z podnětu tehdejšího ministra – předsedy Federálního výboru pro životní prostředí Ing. Josefa Vavrouška v r. 1991 v Dobříši, označujeme tuto iniciativu jako Dobříšský proces.

Do společného dotazníku *Statistického úřadu Evropské komise – Eurostatu* a *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)*, sdružující hospodářsky nejvyspělejší státy světa, předává AOPK ČR v dvouletých intervalech data o druhové bohatosti a počtu ohrožených druhů v základních skupi-

nách organismů, ať už taxonomických nebo ekologických/funkčních, jako jsou nižší a vyšší rostliny, bezobratlí či jednotlivé třídy obratlovců.

AOPK ČR spolupracuje s Evropskou agenturou životního prostředí i při vytváření soustavy na výměnu vědeckotechnických informací o biodiverzitě (CHM) ES.

Evropské tematické středisko sestavilo nedávno seznam červených seznamů a knih ohrožených druhů, připravených v celoevropském měřítku a v jednotlivých státech a jejich administrativních částech na našem kontinentě. AOPK ČR pro něj připravilo soupis červených seznamů a knih, uveřejněných v posledním desetiletí v ČR.

České úkoly v letošním roce

Jaké úkoly čekají na AOPK ČR při zabezpečování činnosti ETC/BD v r. 2007?

Kromě aktivit, souvisejících s úkoly národního referenčního střediska, se její pracovníci zapojí do hodnocení výběru lokalit, navržených jednotlivými členskými státy EU podle směrnice o stanovištích do soustavy chráněných území významných z hlediska ES, označované jako Natura 2000. Nepůjde přitom o žádnou maličkost. Protože členské státy EU budou podle článku 17 směrnice o stanovištích podávat EK hodnotící zprávu, bude ETC/BD muset vyhodnotit z hlediska kvality v krátké době na 17 000 vektorových map.

Sjednocování evropských indikátorů biodiverzity

Rada ministrů životního prostředí EU schválila v červnu 2004 soubor titulkových indikátorů biodiverzity a požádala Evropskou komisi (EK) o jejich ověření. Evropská komise a EEA proto vyčlenily pro období 2005–2007 určité finanční prostředky na přípravu a testování srozumitelných a přitom vysoce informativních indikátorů biologické rozmanitosti v Evropě (projekt *Sjednocování evropských indikátorů biologické rozmanitosti, hodnotících naplňování politických závazků k r. 2010, SEBI 2010*).

Vlastní indikátory jsou v něm rozčleněny do šesti základních skupin: na indikátory pro ohrožené druhy, vybrané biomy, ekosystémy a biotopy a spojitost krajiny, genetickou rozmanitost kulturních plodin, hospodářských a domácích zvířat a hospodářsky významných ryb, ukládání dusíku v prostředí, invazní nepůvodní organismy, někdy expresivně označované jako vetřelecké, a udržitelné využívání složek biodiverzity. Do prosince 2006 bylo navrženo 43 indikátorů biodiverzity. AOPK ČR se od samého začátku podílela na naplňování zmínovaného rozsáhlého projektu a aktivní účast odborníků v koordinačním výboru projektu i ve třech skupinách expertů na výše uvedená témata v něm bude pokračovat i v r. 2007.

Správce údajů o biodiverzitě

Po dohodě s Evropskou komisí, Společným výzkumným střediskem (JRC) a Eurostatem se EEA v blízké budoucnosti zaměří zejména na hodnocení vlivů na životní prostředí (EIA), změnu podnebí, vyu-

žití území, vodní zdroje a biodiverzitu. Kromě jiného popsané rozdělení potvrdilo, že hlavním sběračem a správcem údajů o nejrůznějších složkách biologické rozmanitosti na všech třech základních úrovních (geny/jedinci, populace/druhy, společenstva/ekosystémy/krajina) bude v rámci EU napříště Evropská agentura ochrany životního prostředí a její příslušné tematické středisko.

Zubr (Bison bonasus) byl před vyhubením zachráněn chovem v lidské péči: i když není bezprostředně ohrožený vyhubením nebo vyhynutím, početnost celosvětové populace v poslední době klesá, a navíc se v ní začínají výrazněji projevovat negativní dopady příbuzenské plemenitby.

I tady může AOPK ČR využít své nemalé zkušenosti v bioinformatice: od r. 2005 vytváříme Datový sklad informačního systému, který by se měl stát neopominutelným základem informačního systému ochrany přírody v rámci jednotné správy, aktualizace a distribuce dat ochrany přírody, které obsahují prostorovou informaci.

Ekosystémové účetnictví v Evropě do roku 2010

EEA hodlá v souvislosti se závazkem politiků EU do r. 2010 zastavit úbytek biodiverzity uskutečnit do r. 2012 hodnocení ekosystémů na našem kontinentě. V tomto ohledu se inspirovala úspěšným vědeckým megaprojektem *Hodnocení ekosystémů na přelomu tisíciletí (MA)*.

Předpokládáme, že vůbec poprvé využijeme metodu, nazvanou *ekosystémové účetnictví (ecosystem accounting)*. Je založena na hodnocení suchozemských a vodních ekosystémů a příznaků jejich změn, při němž využíváme vybraných dobře rozpoznatelných znaků a prahových hodnot, signalizujících jejich poškození. V ideálním případě bychom měli mít k dispozici zhuštěnou informaci o stavu ekosystémů v určitém území, období hrubého národního produktu v případě oceňování stavu hospodářství.

Výhodou zůstává, že aspoň část našeho světa-dílu pokrývají výsledky projektu *Corine Land Cover (CLC)* 2000. Ten podává přehled nejen o krajinném pokryvu ve významné části Evropy v r. 2000, ale i o změnách, k nimž došlo od konce 80. let, kdy bylo provedeno první mapování. Při interpretaci snímků získaných družicí Landsat byly využity i letecké fo-

tografie a nejrůznější postupy pozemního zobrazování. Získané mapy jsou založeny na 44 rozdílných typech krajinného pokryvu, jako jsou např. pastviny nebo zastavěné plochy. CLC v případě krajinného pokryvu rozlišuje plošky od 25 ha, ale jeho změnu zachytí i na rozloze pětikrát menší. Výsledky projektu CLC 2000 jsou dostupné zdarma na internetové adrese <http://dataservice.eea.europa.eu>, kde zájemce nalezne také ilustrativní mapy změn vybraných oblastí v letech 1990–2000.

Značnou část zejména západní a střední Evropy tvoří kulturní krajina (Benešovsko).

Problém ekosystémové ekologie

Problémem ekosystémové ekologie zůstává, jak zobecnit nezřídka podrobné znalosti o fungování určitého konkrétního ekosystému na další, třeba hned sousední. Přestože, kupř. na rozdíl od druhů, panuje všeobecná shoda na tom, co vlastně ekosystémy jsou, horší to je s jejich konkrétním vymezením v terénu a zejména s jejich smysluplnou klasifikací. Navíc ekosystém lze stěží postihnout jako celek. Ekosystémový přístup se z tohoto důvodu spíše snaží promítnout hledisko ekosystému na vybrané úrovně popisu.

Protože podstata ekosystémů je hierarchická, právě prolínání různých měřítek je charakteristické pro ekosystémový přístup. Koncepce ekosystému má svůj původ v systémové biologii. Ekosystém ve skutečnosti není vědeckým tvrzením *sensu stricto*, spíše zůstává prizmatem vidění světa v jeho celostním (holistickém) charakteru. V 70. a 80. letech 20. století se opakovaně objevila nezávisle na sobě myšlenka, že by se ochrana přírody a praktická péče o přírodní a krajinné dědictví měla místo na populace a druhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a území zaměřit na ekosystémy. Od té doby vznikla celá přehršle obdobných přístupů, které se označují jako *ekosystémové*.

Podrobnější údaje o Evropském tematickém středisku biologické rozmanitosti přináší jeho webová stránka (<http://biodiversity.eionet.europa.eu>).

*RNDr. Jan Plesník, CSc.,
předseda řídicího výboru Evropského tematického
střediska o biologické rozmanitosti,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha
Foto autor*

ŠUMAVA OD LESNICKÉHO K EKOLOGICKÉMU NÁRODNÍMU PARKU

Už patnáct let se vedení správy Národního parku Šumava a Ministerstva životního prostředí snaží najít správnou cestu ke skutečnému, nefalšovanému národnímu parku. Základní problém tkví v tom, že si ho každé vedení a každá politická garnitura v zemi představují jinak. Národní park Šumava byl založen jako park ekologický, možná až příliš ekologický.

Cíl: mezinárodně uznávaný park

V polovině devadesátých let Národní park Šumava vykonal piruetu a stal se parkem tvrdě lesnickým, řízeným pod představou, že člověkem ovlivněný les se bez člověka neobejde.

Po roce 2003, kdy došlo ke změně vedení i koncepce, se šumavský park klopotně vrací ke svému původnímu určení: mezinárodně uznávanému národnímu parku, kde se víc než dřevo těží vědomosti o přírodě a zážitky z jejího nerušeného vývoje. Byla vypracována nová vize a strategie parku, vloni bylo dokonce doplněno Memorandum o spolupráci Národního parku Šumava a Národního parku Bavorský les o záměr rozšířit na české straně výměru s ochranou nerušeného průběhu přírodních procesů na 30 % plochy parku do roku 2010. Celý proces tzv. zonace, která určuje, kde jsou nejcennější a nejzranitelnější ekosystémy a kde by se mělo a kde by se nemělo zasahovat, musel však být 12. 4. 2006 zastaven. Park se tím pádem opět může ocitnout na křižovatce, kde se bude opět rozhodovat o jeho základním směřování.

Správa parku však i v této labilní situaci hledá, jak dojít k cíli, nepřerušit kontinuitu a vytvořit na Šumavě mezinárodně uznávaný, ekologicky zaměřený národní park. Místo revoluční zonace a skoku v managementu byla zvolena taktika pomalejších evolučních kroků.

Dokončena reorganizace

V říjnu 2006 proběhly na správě NP a CHKO Šumava dvě výrazné změny. Za prvé: byla dokončena reorganizace lesního provozu a místo dosavadních dvanácti lesních správ vzniklo na území parku šest územních pracovišť. Těchto šest pracovišť funguje v rámci nově zřízeného odboru terénní služby, který řídí vedoucí odboru terénní služby Libor Hošek. Součástí územních pracovišť je i strážní služba. Tím se propojil odbor péče o lesní ekosystémy a odbor strážní služby. Lesníci a strážci parku mají v důsledku toho jednotné řízení. Nemělo by tedy docházet k tomu, že lesníci před veřejností obhajují zcela jiný národní park než strážci. Sjednotit pohled lesníků a ekologů bylo nezbytně nutné a za uplynulých patnáct let existence parku se to nepodařilo. V sousedním Národním parku Bavorský les je to samozřejmostí, což znamená mimo jiné i zlepšení jeho obrazu na veřejnosti. Na druhé straně až čas ukáže, nakolik je sloučení strážců a lesníků do jednoho odboru funkční.

Reorganizace v NPŠ byla dlouhodobě plánovaná a vycházela mimo jiné z personálního auditu prove-

deného v NPŠ v prosinci 2004 a v březnu 2005. Návrh auditora z března 2005 doporučuje: „Zásadní je pracovat na změně koncepce těžebního závodu na koncepci ochrany přírody, včetně její vnitřní i vnější propagace.“

Upřednostnit ekologické myšlení

Cílem reorganizace bylo zlepšit organizační strukturu a upřednostnit ekologicky myslící zaměstnance, tedy i lesníky, nikoli hospodářské pracovníky, zaměřené pouze na těžbu dřeva a výnosy z lesa. Jde tedy o ekologizaci lesního provozu, který v Národním parku Šumava nedoznal změn od dob socialismu. Stav lesního personálu i celá organizace lesnictví byl v NPŠ ještě v roce 2006 stejný jako před rokem 1989.

Na vysvětlenou: Když Národní park Šumava přebíral pod svá křídla v roce 1993 lesní provoz, převzal ho se všemi tehdejšími pracovníky jak Lesů ČR, tak Vojenských lesů a statků. V průběhu času se tento kolos ukázal jako nepříliš funkční. V NPŠ byly postupně privatizovány některé dělnické profese (pěstební činnost, těžební činnost), a tím bylo podstatně sníženo pracovní využití lesníků. Těžební činnost byla utlumena v důsledku zastavení kalamity kůrovce a úkoly v lesnické činnosti klesly (nevznikají již holiny z úmyslných těžeb). Vedle podpoření mezinárodně akceptované myšlenky národního parku má tato změna smysl ekonomický: bude tak uspořeno ze státních prostředků 5–7 mil. Kč na provozních nákladech ročně a v následujících třech letech se ušetří zhruba 26 mil. Kč investičních prostředků.

Sociálně ohleduplné změny

Reorganizace se neprováděla bez ohledu na sociální situaci v regionu, jak se někteří politici obávali. Ředitel správy Alois Pavlíčko ustanovil komisi, jejímž úkolem bylo ohodnotit podle předem daných kritérií jednotlivé zaměstnance, kteří se na konkrétní místo přihlásili. Cílem bylo stanovit pořadí, v němž budou volná pracovní místa přihlášeným zaměstnancům nabízena s tím, že správa bude brát ohled na priority zaměstnance. Pracovní poměr byl nebo ještě bude rozvázn s celkem jedenácti zaměstnanci, kteří patří co do pracovních výsledků dlouhodobě k slabším. S pěti zaměstnanci byla uzavřena dohoda o rozvázní pracovního poměru z důvodu nadbytečnosti (s odstupným ve výši 4,5–6,5 násobku měsíčního platu), šest zaměstnanců obdrželo výpověď z důvodu nadbytečnosti (s odstupným ve výši od 2 do 4 měsíčních platů), přičemž u tří zaměstnanců byla tato výpověď stažena, s jedním zaměstnancem byl skončen

pracovní poměr bez nároku na odstupné, jeden zaměstnanec podal výpověď bez uvedení důvodu sám a dvěma zaměstnancům s pracovní smlouvou na dobu určitou skončil pracovní poměr k 31. 12. 2006. Správa musí meziročně snižovat počet zaměstnanců o 2 %. Reorganizace lesních správ přinesla sice 1 % navíc, ale nejde ani tak o zásadní změnu v zaměstnanosti.

V souvislosti s organizačními opatřeními dojde k uvolnění některého majetku (budovy, auta apod.). O tomto majetku se rozhodne v nejbližší době s ohledem na co možná nejlepší využití ve prospěch správy a veřejnosti. Bude se uvažovat i o odprodejích. Zvažuje se varianta zřízení nového Informačního centra pro veřejnost z lesovny Hejhal u Železné Rudy.

Diferencovaný management

Druhou zásadní změnou je uplatnění nové směrnice pro péči o les, která stanoví obecné zásady diferencovaného managementu lesů na území parku. Tato směrnice zakládá předpoklad postupného návratu lesních ekosystémů Šumavy do podoby přírodě blízké. Směrnice stanoví pravidla ekologické péče o les na území NP Šumava s těmito hlavními zásadami:

- Jsou zcela vyloučeny úmyslné obnovní holosečné těžby.
- Obnovované porosty se nedomycují a od určité fáze obnovy se dále ponechávají přirozenému rozpadu.
- V lese se ponechávají nezpracované souše (jako doupné stromy) a významný podíl pokáceného dřeva zůstává v porostech.
- Pionýrské dřeviny jsou předmětem cílené péče, zejména na kalamiťních holínách, v porostech ve stadiu rozpadu a v následně vznikajících mladých porostech.
- Cílová druhová skladba je shodná nebo velmi podobná skladbě přirozené.
- V rámci obnovy je ponecháván podstatně větší prostor samovolným sukcesním procesům, omezuje se zalesňování smrkem apod.
- Při výchově porostů se vylučují schematické zásahy, omezují se podúrovňové zásahy. Těžiště výchovy je zaměřeno na druhovou diverzitu
- Bylo zastaveno další budování a obnova odvodňovací sítě.
- Používají se podstatně šetrnější technologie, zejména při transportu dřeva.

V souvislosti s touto změnou byl zrušen příkaz ředitele č. 18 z roku 2005, který zakazoval těžbu a přibližovat dřevo z těch částí parku, které byly navrženy do budoucích prvních zón. Novým příkazem ředitele č. 17/2006 se stanovuje diferencovaný přístup a dřevo se nebude vyvážet jen z porostních skupin zvláště zranitelných ekosystémů.

Pracovní tým pro rozvoj Šumavy

A ještě jedna důležitá novinka: Ministerstvo životního prostředí zřídilo k 1. 10. 2006 pracovní tým pro koordinaci rozvoje Národního parku Šumava, jehož vedoucím je renomovaný ekolog, senátor a předseda výboru Rady vlády pro udržitelný rozvoj Bedřich Moldan. Cílem týmu bude obnovit dialog mezi správou

parku a regionem a navrhnout kroky ke zklidnění situace kolem Národního parku Šumava.

*Radovan Holub,
tiskový mluvčí NP Šumava*

krok s přírodou

Mýty a skutečnosti o Národním parku Šumava

Mýty a skutečnosti o Národním parku Šumava se jmenuje brožura, která předkládá konkrétní adresné odpovědi na nejčastěji opakovaná obecná tvrzení o parku. „Možná s námi nebudete ve všem souhlasit, možná budete znát i další odpovědi. Budeme rádi, když se o ně s námi podělíte,“ obrací se lidé ze správy parku na čtenáře. V elektronické podobě je dostupná na webových stránkách Národního parku Šumava.

Zdroj: www.npsumava.cz

HODNOCENÍ BIOTOPŮ ČESKÉ REPUBLIKY

KOLIK STOJÍ PŘÍRODA

Již od počátku devadesátých let se v ekologické, zejména přírdo-ochranářské obci vedou diskuse o tom, zda je možné ocenit přírodu. Velká část diskusí – bohužel dodnes i na ministerské úrovni – končí patetickým zvoláním, že „přírodu nelze ocenit“ a jakákoli snaha o to je nahrávkou pro technokraty a kořistníky a nutně povede k „výprodeji přírody“. Praxe u nás i ve světě však stále více ukazuje, že pro posouzení legálních i nelegálních zásahů do přírodního prostředí je nutné takový nástroj mít, nechceme-li, aby se stav přírodního prostředí zhoršoval a ubývala jeho plocha na povrchu Země.

Metody oceňování přírody

V prostředí Českého ekologického ústavu byl proto koncem devadesátých let formulován úkol *Porovnání přístupů v oceňování vybraných částí přírody v ČR a Evropské unii s cílem sjednotit tento přístup*, který byl Českým ekologickým ústavem řešen za účasti tří desítek externích spolupracovníků v letech 2000–2003.

Základním cílem projektu bylo stanovit metodu ocenění přírodního kapitálu, vypracovat metodiku kvantifikace ekologické újmy, kterou jako institut do našeho práva zavedl zákon č. 17/92 Sb., o životním prostředí, a navrhnout obecně metodu, která umožní srovnávat ekonomické a ekologické aspekty životního prostředí při využití území nebo při narušení jeho přírodní složky. Toto zadání se podařilo naplnit a závěrečná zpráva projektu je návrhem metodiky *Hodnocení a oceňování biotopů České republiky*.

Jak nalézt klíč k hodnotě

Jednou z největších obtíží dosavadních přístupů k oceňování přírody bylo, jak nalézt klíč k určení hodnoty jednotlivých přírodních entit. V doposud užívaných sazebnících určujících cenu jednotlivých druhů, respektive pokutu za jejich zahubení či zničení, je cena exempláře příslušného druhu stanovena arbitrážně jako motivační s přihlédnutím k vzácnosti a ohroženosti druhu. U oceňování porostů se v minulosti opakovaně vyskytovala snaha oceňovat je pomocí efektu, který pro společnost přináší, a to podle nákladů na jeho technické dosažení. Soudem to však bylo vždy zamítnuto. Například počátkem sedmdesátých let minulého století tak byla zamítnuta vyhláška oceňující stromy podle produkce kyslíku, kde základem výpočtu byla nákladová položka podniku Technoplyn na výrobu 1 litru kyslíku pro technické a zdravotnické účely. Koncem 90. let soud v trestní kauze poškozování životního prostředí neuznal škodu na lučních porostech vyčíslenou „znemožněním transformace a vstupu sluneční energie do ekosystému“ vypočítanou dle vzorce: roční absorpce energie na m² x prodejní cena elektrické energie Západočeských rozvodných závodů v témže roce.

Princip Hesenské metody

Mnohem realističtější než ohodnocovat samotné služby ekosystémů je hodnotit ekologickou kvalitu území jakožto prostředí pro existenci druhů a fungování ekosystémů.

Ze všech u nás i ve světě užívaných postupů se nám k tomu jako nejlepší jevil princip užitý Hesens-

skou metodou oceňování vegetačního pokryvu, která radikálně odděluje hodnocení a oceňování na objektivizovatelnou složku hodnocení a na složku oceňování, které je předmětem společenské dohody.

Přes tuto základní přednost však nešlo Hesenskou metodu jednoduše implantovat. Metoda vznikla v 80. letech minulého století před přijetím jednotného pohledu na ochranu přírody a její transpozice do struktury práva Evropských společenství. Hesenská metoda pracuje spíše než s přírodními jednotkami s jednotkami topografickými jako les, cesta, louka, pole, násep, rybník apod.

Naše zadání však bylo určeno dvěma právními předpisy: Zákonem o životním prostředí a směrnicí 92/43/EHS „o ochraně přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin“, která spoluzakládá evropský systém ochrany přírody NATURA 2000. Zákonem o životním prostředí je ekologická újma definována jako újma na funkci ekosystémů. To předurčilo, že jednotkou, se kterou metodika pracuje, je ekosystém. Zmíněná směrnice 92/43/EHS však nepracuje s jednotkou ekosystém, ale s jednotkou biotop. Avšak již pro potřeby mapování pro NATURU 2000 byl péčí pracovníků ústavů AV ČR, vysokých škol a dalších institucí po odborné diskusi a počátečním odmítání vypracován *Katalog biotopů České republiky*, který specifikuje, které ekosystémy příslušný typ biotopu zahrnuje.

Hodnota 192 typů biotopů v ČR

Tento katalog se proto stal základem pro vypracování metodiky. Bylo však nutno upravit jej ve dvou směrech. Přírodní stanoviště uváděné v katalogu bylo třeba rozšířit o více typů vodních biotopů, aby byla zachycena také jejich hodnota, která spočívá v dalších formách života a nejen ve výskytu makrofytní vegetace, podle které jsou biotopy rozlišeny a roztrženy v katalogu.

Dále bylo třeba podrobněji popsat člověkem ovlivněné nebo vytvořené biotopy, protože *Katalog biotopů ČR*, určený k mapování přírodních stanovišť, se jimi podrobněji nezabývá. Na místo 14 typů bylo pro účel metody hodnocení biotopů definováno 53 typů biotopů, které byly rozděleny do tří skupin na přírodě vzdálené biotopy, přírodě cizí biotopy a na přírodě cizí biotopy s omezenou biotou. Potřeba většího rozlišení je mimo jiné dána též skutečností, že tyto biotopy zaujímají odhadem 80 až 90 % území státu a v určité míře mají též biologický, krajinně-ekologický nebo i přírodovědecký význam.

Celkem bylo pro potřeby metodiky rozlišeno 192 typů biotopů a jakýkoliv typ území ČR je možné do některého z nich zařadit. Pro každý typ byla vypočítána jeho relativní ekologická hodnota, určená na základě osmi charakteristik, ohodnocených vždy jedním až šesti body. Charakteristiky byly rozděleny do dvou skupin na ekologické charakteristiky biotopů (fylogenetická zralost a přirozenost typu biotopu a diverzita druhů a diverzita struktur v typu biotopu) a na charakteristiky vzácnosti a ohrožení biotopů (vzácnost typu biotopu, vzácnost druhů v typu biotopu, zranitelnost a ohroženost množství a kvality typu biotopu).

Výpočet hodnoty typu biotopu je koncipován jako součet bodových hodnot prvních čtyř charakteristik (ekologických) vynásobený součtem druhých čtyř charakteristik (vzácnosti či ohrožení). Výsledek je vztažen k maximálně možnému počtu bodů (576), který by vyšel v případě, že by všechny charakteristiky dosáhly hodnoty šesti bodů:

$$[(1.+ 2.+ 3.+ 4.) - x (5.+ 6.+ 7.+ 8.) / 576] - x 100 =$$

– bodová hodnota typu biotopu (3-100)

sycenost chráněných druhů, nasycenost struktur a integrita. Přičemž integrita má tři aspekty: velikost, tj. schopnost biotopu udržet se v krajině; ekostabilizační impakt na okolí a významnost z hlediska přirozené vegetace příslušného bioregionu.

Pro posouzení otogenetické zralosti biotopu, respektive pro stanovení újmy, která je v tomto ohledu danému biotopu způsobena, byla vypracována tabulka *Odhadu doby nutné ke spontánní nebo řízené obnově základních funkcí poškozených či zničených biotopů*. Pro kritérium nasycenost chráněných druhů byl zpracován *Seznam vybraných vzácných druhů flóry ČR s určením výskytu v typu nebo skupině typů přírodních nebo přírodě blízkých biotopů*. Pro kritérium integrity byla zpracována tabulka *Minimální rozlohy přírodních typů biotopů, které ještě zajišťují jejich možnou spontánní nebo řízenou obnovu*.

Již zmíněná snaha zapojit do chápání podstaty biotopu i jiné formy života než makrofytní vegetaci nakonec našla významné uplatnění v indikaci zvýšené hodnoty stanoviště. Jako vypovídající byly na-

Jakou hodnotu (a proč) má tento nenápadný kus přírody na Císařském ostrově v Praze? Podrobnou odpověď dostanete v příštím čísle Zpravodaje MŽP. K výpočtu byla použita metoda hodnocení a oceňování biotopů České republiky.

Foto Ivan Dejmal

Výsledkem tohoto postupu je přehledná tabulka s typy biotopů a jejich relativními bodovými hodnotami. Jelikož touto metodou dosáhneme nejmenší možné hodnoty typu biotopu 3 body, byla u zcela od přírodních typů (např. nádrže čističek a odkaliště) tato hodnota změněna na hodnotu 0 bodů. (Viz připojené přehledy.)

Objektivní stanovení hodnoty konkrétních biotopů

Pro objektivní stanovení hodnoty konkrétního biotopu na konkrétním místě je nutná korekce bodové hodnoty typu biotopu, která se u přírodních a přírodě blízkých typů biotopů provádí pomocí koeficientů určených šesti pomocnými kritérii: ontogenetická zralost, přirozenost, nasycenost druhů, na-

konec vybrány tři okruhy druhů fauny, a to tři skupiny hmyzu (motýli, střevlíkovití a fytofágní brouci z čeledí mandelinkovitých a nosatcovitých), obojživelníci a ptáci. Pro kritérium nasycenost druhů a nasycenost chráněných druhů tak byly vypracovány též seznamy druhů fauny charakteristické pro jednotlivé biotopy. Ukázalo se přitom, že dosud nám cizí biotopová, tedy v jistém smyslu topologická, klasifikace bioty, je velkou příležitostí k průniku dosud se míjející zoocenologie a fytoocenologie.

Pro antropogenní typy biotopů byla kritéria pro určení hodnoty konkrétního biotopu stanovena pro každý typ biotopu zvlášť v různých kombinacích a počtu z následujících ukazatelů: přítomnost a podíl přirozených druhů, přítomnost a podíl ruderalních druhů, přítomnost a podíl segetálních druhů, přítomnost a podíl invazních druhů, přítomnost či absence charakteristických druhů, počet vrstev vegetace, pokryvnost povrchu vegetací, druh provozu či způsob a intenzita úprav, způsob a režim kultivace

stanoviště, záměrná aplikace chemikálií či jejich vnos z provozu v sousedství biotopu a intenzita působení stresových faktorů.

Finanční ocenění biotopů

Druhou částí navržené metody je ocenění biotopů. Existuje celá řada způsobů, jak takové finanční ocenění bodové hodnoty biotopů navrhnout. Ve světě jsou k tomu používány nejrůznější metody. Například je to dotazníkové šetření, nakolik si lidé přírody cení či jsou za její zachování ochotni zaplatit, dále přes tržní ceny některých přírodních entit či pozemků až po různé nákladové propočty. Po zvážení všech okolností bylo jako nejvíce realitě blízké a společensky snadno pochopitelné zvoleno nákladové hledisko. Za tím účelem byla provedena analýza nákladů uskutečněných revitalizačních akcí. Bylo vybráno celkem 136 konkrétních akcí z různých míst České republiky, provedených na celkové ploše 12,5 milionů m², při kterých byla zásahem do přírody a krajiny zvýšena ekologická hodnota daného území. U každého opatření byl pomocí seznamu biotopů popsán stav lokality před zásahem a po zásahu a zjištěn celkový bodový rozdíl mezi ekologickými hodnotami před zásahem a po zásahu.

Peněžní hodnota jednoho bodu byla pro dané opatření vypočtena jako podíl celkových nákladů dané akce a celkového bodového rozdílu, resp. přírůstku ekologické hodnoty. Následně pak byl proveden výpočet váženého průměru peněžní hodnoty jednoho bodu z celkového souboru opatření. Celkové náklady zmíněných projektů dosáhly výše 580 mil. Kč při celkovém bodovém přírůstku téměř 293 milionů bodů. Výpočtem bylo zjištěno, že na dosažení přírůstku jednoho bodu bylo v průměru vynaloženo 12,36 Kč.

Praktické využití metody

Uplatnit přímou finanční platbu za ekologickou újmu, ať při legálních či nelegálních negativních zásazích, patrně vyžaduje zpřesnění zákona o životním prostředí další právní normu.

Bez ohledu na to však samotnou metodiku lze jednoznačně použít tam, kde nám stačí bodová hodnota nebo jen orientační finanční vyjádření. Takto lze metodu využít například k porovnání variant řešení v rámci procesu hodnocení vlivu záměru na životní prostředí (EIA) nebo už v prvotním posuzování proveditelnosti záměru projektantem či investorem. V současnosti takto bude této metody patrně využito při zpracování studie možnosti ekologicky citlivého řešení zlepšení plavebních podmínek na dolním Labi.

Objektivizace kvality revitalizačních opatření

Velkou využitelnost má metoda na posouzení efektivity vynaložených prostředků v rámci předběžného hodnocení plánů a projektů revitalizačních opatření. Při zmíněné analýze realizovaných opatření se náklady na jeden bod sice ve většině případů pohybovaly v řádu jednotek od průměrné hodnoty bodu, mezní rozptyl však byl 0,32 až 163,39 Kč. Zejména u akcí při horní mezi se i dalším šetřením ukázala neohospodárnost provedení nebo zahrnutí do nákladů prací, které s revitalizací neměly souvislost. Několik opatření bylo dokonce z hodnocení vyřazeno vůbec, protože nepřinášela za vynaložené peníze žádné

zlepšení stavu nebo jej dokonce v době předpokládaného účinku opatření zhoršovala.

Metoda je samozřejmě využitelná i při terénním hodnocení již realizovaných revitalizačních opatření, kde může přispět k hodnocení kvality a vhodnosti následné péče o založené porosty. Tímto hodnocením se v současnosti zabývá Ústav systémové biologie AV v Českých Budějovicích.

Základ pro stanovení výše kompenzací a pojištění

Bodové i finanční ohodnocení má velký význam i pro stanovení kompenzačních opatření za legální zásahy do životního prostředí, které by měly mít vždy přednost před pouhým finančním plněním. Metoda hodnocení a oceňování biotopů ČR umožňuje celkem spolehlivě stanovit rozsah náhradních opatření, aby v „součtu“ bodů nedošlo k omezení nebo zániku přírodního prostředí, které je dle ústavy každý povinen při své činnosti šetřit. Jde přitom o opravdu veliké částky, jež by mohly být vynaloženy ve prospěch přírody i za zásah do těch nejantropogennějších biotopů.

Například v nedávno provedeném hodnocení porostů na Císařském ostrově v Praze, kde byla doporučována ekologická újma, ke které dojde rozšířením ČOV, byl hektar lad po odstranění zahrádkářské kolonie oceněn více jak dvěma miliony korun. Hodnota kompenzací, které by byly prováděny za zábory zemědělské půdy by představovala kolem 9 miliard korun ročně.

Významné je použití metody Hodnocení a oceňování biotopů ČR i pro pojišťovací účely, a to i u speciálních přírodě vzdálených biotopů. Například při právě probíhající oceňování Průhonického parku se ukazuje, že ekologická hodnota i u porostů s velkým podílem či převahou cizokrajných dřevin je shodná nebo i vyšší než majetková stanovená cena porostů a pohybuje se kolem 25–30 milionů korun na hektar.

Oceňování přírody v právu a soudní praxi

Z pohledu právní praxe je možné uznat metodu i jinou cestou, než je speciální právní norma, a to cestou použití metody v soudně znalecké praxi a uznání jejího výsledku výrokem soudu, jak se tomu například před čtyřmi lety stalo v případě metody oceňování společenských funkcí lesa vypracované lesnickou fakultou MZLU v Brně. Naše úsilí je zaměřeno i tímto směrem.

Samozřejmě by však bylo mnohem účinnější, kdyby se užití metody stalo předmětem právě připravovaného zákona o předcházení a nápravě ekologické újmy a újma se nevztahovala jen na chráněné druhy, jak zákon předpokládá.

Publikace *Hodnocení a oceňování biotopů České republiky* je ke stažení ve formátu pdf na adrese <http://fzp.ujep.cz/Projekty/VAV-610-5-01/Hodnoceni-BiotopuCR.pdf>

V případě hlubšího zájmu o problematiku hodnocení a oceňování biotopů je možné spojit se s řešiteli projektu prostřednictvím e-mailových adres: dejmal@chello.cz a Sejak@seznam.cz.

Ivan Dejmal

Na následujících stránkách navazuje na text tohoto článku zajímavý zdroj informací a užitečná pomůcka – Seznam biotopů a jejich bodových hodnot užitých metodou oceňování biotopů ČR.

SEZNAM BIOTOPŮ A JEJICH BODOVÝCH HODNOT UŽITÝCH METODOU OCEŇOVÁNÍ BIOTOPŮ ČESKÉ REPUBLIKY

BODOVÁ HODNOTA BIOTOPŮ ČESKÉ REPUBLIKY														
Skupina typů biotopů				Parametr							Su. %	ZBH	HB	
	Podskupina typů biotopů nebo typ biotopu			Z	P	DS	DD	VB	VD	CB	OB			
	Typ biotopu													
PŘÍRODNÍ A PŘÍRODĚ BLÍZKÉ BIOTOPY														
V Vodní toky a nádrže														
	V00 Podzemní vody													
	V00.1 Podzemní vody intersticiální			6	6	2	1	2	1	6	3	56	180	31
	V00.2 Podzemní vody puklinové			6	6	2	1	4	1	6	4	63	225	39
	V 0 Krasové vody													
	V0.1 Podzemní krasová jezírka			6	6	3	2	6	1	4	3	65	221	36
	V0.2 Podzemní krasové toky			6	6	3	3	6	1	4	3	67	252	44
	V1 Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod			5	5	4	4	4	4	4	3	69	270	47
	V 2 (Stojaté vody) Makrofytní vegetace mělkých stojatých vod													
	V2.1 Makrofytní vegetace mělkých stojatých vod			5	6	4	4	4	3	5	4	73	304	53
	V2.2 Periodické stojaté vody			5	6	3	3	4	2	5	4	67	255	44
	V2.3 Vody zvláštního chemismu			5	6	3	2	6	1	4	3	63	224	39
	V3 Makrofytní vegetace oligotrofních jezírek a tůní			6	6	4	3	6	3	5	4	77	342	59
	V4 Nížinné až horské vodní toky													
	V4.1 Pramenné stružky			6	6	3	3	4	1	5	3	65	234	41
	V4.2 Pstruhová pásma horských a podhorských toků			6	6	3	4	4	2	5	3	69	266	46
	V4.3 Lipanová pásma podhorských potoků a řek			6	6	4	4	4	2	5	4	73	300	52
	V4.4 Parmová pásma toků			5	6	4	5	4	3	4	4	73	300	52
	V4.5 Cejnová pásma toků			5	6	5	5	4	6	4	3	79	357	62
	V5 Vegetace parožňatek			6	6	3	3	6	3	5	4	75	324	56
	V6 Vegetace šídlatek (Isoëtes)			6	6	3	2	6	2	6	3	71	289	50
M Mokřady a pobřežní vegetace														
	M1 Rákosiny a vegetace vysokých ostřic													
	M1.1 Rákosiny eutrofních stojatých vod			4	5	3	4	2	2	3	3	54	160	28
	M1.2 Slanomilné rákosiny a ostřicové porosty			5	5	3	4	6	3	4	5	73	306	53
	M1.3 Eutrofní vegetace bahnitých substrátů			4	5	3	4	4	3	3	3	60	208	36
	M1.4 Říční rákosiny			4	6	3	3	2	2	3	3	54	160	28
	M1.5 Pobřežní vegetace potoků			4	6	3	3	4	2	3	3	58	192	33
	M1.6 Mezotrofní vegetace bahnitých substrátů			5	5	3	3	4	3	3	3	60	208	36
	M1.7 Vegetace vysokých ostřic			4	5	3	3	2	2	3	3	52	150	26
	M1.8 Vápnitá slatiniště s mařicí pilovitou (Cladium mariscus)			5	6	3	4	6	3	5	5	77	342	59

M2 Vegetace jednoletých vlhkomilných bylin												
	M2.1 Vegetace letněných rybníků	5	5	3	3	6	2	4	3	65	240	42
	M2.2 Jednoletá vegetace vlhkých písků	5	5	2	3	6	2	5	3	65	240	42
	M2.3 Vegetace obnažených den teplých oblastí	5	5	3	3	6	3	5	3	69	272	47
	M2.4 Vegetace jednoletých slanomilných trav	6	5	2	2	6	2	5	6	71	285	49
M3 Vegetace vytrvalých obojživelných bylin		5	6	3	3	4	2	4	3	63	221	38
M4 Štěrkové říční náplavy												
	M4.1 Štěrkové náplavy bez vegetace	6	6	2	2	4	1	2	4	56	176	31
	M4.2 Štěrkové náplavy s židovínkem německým (<i>Myricaria germanica</i>)	6	6	3	2	6	2	4	4	69	272	47
	M4.3 Štěrkové náplavy s třtinou pobřežní (<i>Calamagrostis pseudophragmites</i>)	5	6	3	2	6	2	3	4	65	240	42
	M5 Devěsílové lemy horských potoků	5	5	4	4	4	2	3	4	65	234	41
	M6 Bahnitě říční náplavy	3	6	3	4	4	2	3	3	58	192	33
	M7 Bylinné lemy nížinných řek	4	5	3	4	4	2	3	3	58	192	33
R Prameniště a rašeliniště												
R0 Prosté prameny												
	R0.1 Prameny prostých vod	6	6	2	2	4	1	5	3	60	208	36
	R0.2 Termální a minerální prameny	6	6	2	2	4	1	4	3	58	192	33
R1 Prameniště												
	R1.1 Luční pěnovcová prameniště	5	5	3	4	6	4	5	6	79	357	62
	R1.2 Luční prameniště bez tvorby pěnovců	5	5	3	4	6	3	5	5	75	323	56
	R1.3 Lesní pěnovcová prameniště	5	6	4	2	6	3	4	4	71	289	50
	R1.4 Lesní prameniště bez tvorby pěnovců	5	6	4	3	6	3	4	4	73	306	53
	R1.5 Subalpínská prameniště	5	6	3	4	6	3	5	4	75	324	56
R2 Slatinná a přechodová rašeliniště												
	R2.1 Vápnitá slatiniště	5	5	3	4	4	5	5	5	75	324	56
	R2.2 Nevápnitá mechová slatiniště	5	5	3	4	6	3	5	4	73	306	53
	R2.3 Přechodová rašeliniště	5	6	4	4	4	4	5	4	75	323	56
	R2.4 Zrašelinělé půdy s hrotnosemenkou bílou (<i>Rhynchospora alba</i>)	6	6	3	4	6	3	6	5	81	380	66
R3 Vrchoviště												
	R3.1 Otevřená vrchoviště	6	6	4	3	6	3	6	5	81	380	66
	R3.2 Vrchoviště s klečí (<i>Pinus mugo</i>)	6	6	4	3	6	3	6	5	81	380	66
	R3.3 Vrchovištní šlenky	6	6	3	3	6	3	6	5	79	360	63
S Skály, sutě a jeskyně												
S1 Skály a droliny												
	S1.1 Štěrbínová vegetace vápnitých skal a drolin	5	6	3	5	6	5	2	4	75	323	56
	S1.2 Štěrbínová vegetace silikátových skal a drolin	5	6	3	5	4	4	2	4	69	266	46
	S1.3 Vysokostébelné trávníky skalních terás	5	6	3	4	6	3	2	4	69	270	47
	S1.4 Vysokobylinná vegetace zazemněných drolin	5	6	3	3	6	3	2	4	67	255	44

	S1.5 Křoviny skal a drolin s rybízem alpským (<i>Ribes alpinum</i>)	5	6	4	4	6	2	2	4	69	266	46
	S2 Pohyblivé sutě	6	6	3	4	6	2	2	3	67	247	43
	S3 Jeskyně (podle typu: krápníkové, dolomitové, puklinové)	6	6	3	4	6	1	2	3	65	228	40
A Alpínské bezlesí												
	A1 Alpínské trávníky											
	A1.1 Vyfoukávané alpínské trávníky	6	6	3	3	6	4	5	4	77	342	59
	A1.2 Zapojené alpínské trávníky	6	5	3	3	6	4	5	4	75	323	56
	A2 Alpínská a subalpínská keříčková vegetace											
	A2.1 Alpínská vřesoviště	6	6	4	3	6	3	4	4	75	323	56
	A2.2 Subalpínská brusnicová vegetace	6	6	4	3	6	3	4	4	75	323	56
	A3 Sněhová vyležiska	6	6	3	3	6	3	5	4	75	324	56
	A4 Subalpínská vysokobylinná vegetace											
	A4.1 Subalpínské vysokostébelné trávníky	6	6	3	4	6	4	4	4	77	342	59
	A4.2 Subalpínské vysokobylinné nivy	6	6	4	5	6	4	4	4	81	378	66
	A4.3 Subalpínské kapradinové nivy	6	6	4	4	6	4	4	4	79	360	63
	A5 Skalní vegetace sudetských karů	6	6	3	5	6	4	5	4	81	380	66
	A6 Acidofilní vegetace alpínských skal a drolin	6	6	3	5	6	4	5	4	81	380	66
	A7 Kosodřevina	6	6	4	5	6	3	4	3	77	336	58
	A8 Subalpínské listnaté křoviny											
	A8.1 Subalpínské křoviny s vrbou laponskou (<i>Salix lapponum</i>)	6	6	4	4	6	3	4	4	77	340	59
	A8.2 Vysoké subalpínské listnaté křoviny	5	6	4	5	6	2	4	4	75	320	56
T Sekundární trávníky a vřesoviště												
	T1 Louky a pastviny											
	T1.1 Mezofilní ovsíkové louky	3	4	4	5	2	3	4	3	58	192	33
	T1.2 Horské trojštětové louky	4	5	4	4	4	4	4	5	71	289	50
	T1.3 Poháňkové pastviny	3	4	4	4	4	2	4	5	63	225	39
	T1.4 Aluviální psárkové louky	4	5	4	6	2	3	5	4	69	266	46
	T1.5 Vlhké pcháčové louky	4	5	4	6	2	4	5	4	71	285	49
	T1.6 Vlhká tužebníková lada	4	5	4	6	2	4	4	4	69	266	46
	T1.7 Kontinentální zaplavované louky	4	6	4	6	6	4	5	4	81	380	66
	T1.8 Kontinentální vysokobylinná vegetace	4	5	4	6	6	4	5	4	79	361	63
	T1.9 Střídavě vlhké bezkolencové louky	5	5	4	5	4	5	5	5	79	361	63
	T1.10 Vegetace vlhkých narušovaných půd	3	4	4	4	4	3	4	4	63	225	39
	T2 Smilkové trávníky											
	T2.1 Subalpínské smilkové trávníky	5	5	3	4	6	4	5	4	75	323	56
	T2.2 Horské smilkové trávníky s alpínskými druhy	4	5	3	4	6	4	5	4	73	304	53
	T2.3 Podhorské až horské smilkové trávníky	3	5	3	4	4	3	4	4	63	225	39
	T3 Suché trávníky											
	T3.1 Skalní vegetace s kostřavou sivou (<i>Festuca pallens</i>)	5	6	4	6	4	6	4	4	81	378	66
	T3.2 Pěchavové trávníky	5	6	4	5	6	5	5	4	83	400	69

	T3.3 Úzkolisté suché trávníky	5	6	4	6	6	6	5	6	92	483	84
	T3.4 Širokolisté suché trávníky	4	5	4	6	4	6	5	4	79	361	63
	T3.5 Acidofilní suché trávníky	4	5	4	6	4	5	4	4	75	323	56
T4 Lesní lemy												
	T4.1 Suché bylinné lemy	4	5	4	6	4	5	5	4	77	342	59
	T4.2 Mezofilní bylinné lemy	3	5	4	5	2	4	4	4	65	238	41
T5 Trávníky písčin a mělkých půd												
	T5.1 Jednoletá vegetace písčin	4	5	2	4	6	3	4	4	67	255	44
	T5.2 Otevřené trávníky písčin s paličkovcem šedavým (<i>Corynephorus canescens</i>)	4	5	2	3	6	3	4	4	65	238	41
	T5.3 Kostřavové trávníky písčin	4	5	3	5	6	3	4	4	71	289	50
	T5.4 Panonské stepní trávníky na písku	5	5	3	5	6	5	5	4	79	360	63
	T5.5 Podhorské acidofilní trávníky	4	4	3	4	4	2	3	3	56	180	31
T6 Vegetace efemér a sukulentů												
	T6.1 Acidofilní vegetace efemér a sukulentů	5	6	3	5	4	3	4	4	71	285	49
	T6.2 Bazofilní vegetace efemér a sukulentů	5	6	3	5	6	4	4	4	77	342	59
T7 Slaniska		6	5	3	5	6	4	6	6	85	418	73
T8 Nížinná až horská vřesoviště												
	T8.1 Suchá vřesoviště nížin a pahorkatin	4	5	4	5	6	4	3	5	75	324	56
	T8.2 Sekundární podhorská a horská vřesoviště	4	4	4	5	4	2	4	4	65	238	41
	T8.3 Brusnicová vegetace skal a drolin	6	6	4	4	6	2	3	3	71	280	49
K Křoviny												
	K1 Mokřadní vrby	4	5	5	5	2	2	4	3	63	209	36
K2 Vrbové křoviny podél vodních toků												
	K2.1 Vrbové křoviny hlinitých a písčitých náplavů	4	5	5	5	2	2	4	3	63	209	36
	K2.2 Vrbové křoviny štěrkových náplavů	4	6	5	5	6	2	4	3	73	300	52
	K3 Vysoké mezofilní a xerofilní křoviny	4	5	5	5	2	3	2	3	60	190	33
	K4 Nízké xerofilní křoviny	4	5	5	5	6	4	3	4	75	323	56
L Lesy												
	L1 Mokřadní olšiny	5	6	5	5	4	3	4	4	75	315	55
L2 Lužní lesy												
	L2.1 Horské olšiny s olší šedou (<i>Alnus incana</i>)	5	6	5	6	6	3	3	3	77	330	57
	L2.2 Údolní jasanovo-olšové luhy	4	6	6	6	2	3	3	3	69	242	42
	L2.3 Tvrdé luhy nížinných řek	4	6	6	5	6	4	3	5	81	378	66
	L2.4 Měkké luhy nížinných řek	4	6	6	6	6	3	3	5	81	374	65
L3 Dubohabřiny												
	L3.1 Hercynské dubohabřiny	4	6	6	5	3	3	3	4	71	273	47
	L3.2 Polonské dubohabřiny	4	6	6	5	5	3	3	4	75	315	55
	L3.3 Karpatské dubohabřiny	4	6	6	5	5	4	3	4	77	336	58
	L3.4 Panonské dubohabřiny	4	6	6	6	5	4	3	4	79	352	61

	L4 Suťové lesy	4	6	6	6	2	3	3	3	69	242	42
	L5 Bučiny											
	L5.1 Květnaté bučiny	4	6	6	4	3	3	3	4	69	260	45
	L5.2 Horské klenové bučiny	4	6	6	4	5	3	3	4	73	300	52
	L5.3 Vápnomilné bučiny	4	6	6	5	5	4	3	5	79	357	62
	L5.4 Acidofilní bučiny	4	6	5	3	3	2	3	4	63	216	38
	L6 Teplomilné doubravy											
	L6.1 Perialpidské bazifilní teplomilné doubravy	5	6	6	5	6	4	3	5	83	396	69
	L6.2 Panonské teplomilné doubravy na spraši	5	6	6	6	6	4	3	5	85	414	72
	L6.3 Panonské teplomilné doubravy na písku	5	6	6	5	6	4	3	5	83	396	69
	L6.4 Středoevropské bazifilní teplomilné doubravy	5	6	6	6	4	4	3	4	79	345	60
	L6.5 Acidofilní teplomilné doubravy	4	6	6	5	4	3	3	4	73	294	51
	L7 Acidofilní doubravy											
	L7.1 Suché acidofilní doubravy	4	6	5	3	3	2	3	4	63	216	38
	L7.2 Vlhké acidofilní doubravy	4	6	5	3	4	2	3	4	65	234	41
	L7.3 Subkontinentální borové doubravy	5	6	5	3	4	2	3	4	67	247	43
	L7.4 Acidofilní doubravy na písku	5	6	5	3	6	3	3	4	73	304	53
	L8 Suché bory											
	L8.1 Boreokontinentální bory	5	6	5	3	4	2	3	3	65	228	40
	L8.2 Lesostepní bory	5	6	6	5	6	3	3	4	79	352	61
	L8.3 Perialpidské hadcové bory	5	6	5	5	6	3	3	4	77	336	58
	L9 Smrčiny											
	L9.1 Horské třtinové smrčiny	5	6	5	3	3	2	3	3	63	209	36
	L9.2 Rašelinné a podmáčené smrčiny	5	6	5	3	3	3	3	4	67	247	43
	L9.3 Horské papratkové smrčiny	5	6	5	3	4	3	3	3	67	247	43
	L10 Rašelinné lesy											
	L10.1 Rašelinné březiny	5	6	5	3	6	3	4	4	75	323	56
	L10.2 Rašelinné brusnicové bory	6	6	5	3	6	2	4	4	75	320	56
	L10.3 Suchopýrové bory kontinentálních rašelinišť	6	6	5	3	6	3	4	4	77	340	59
	L10.4 Blatkové bory	6	6	5	3	6	3	4	4	77	340	59
PŘÍRODĚ VZDÁLENÉ AŽ CIZÍ BIOTOPY												
X(písmeno) Přírodě vzdálené biotopy												
	XV Vodní toky, kanály a nádrže s fragmentovanou nebo ruderalizovanou vegetací											
	XV1 Vegetace nových vodních ploch	2	3	3	2	2	2	2	3	40	90	16
	XV2 Degradovaná biota vod	1	3	3	3	2	1	3	2	38	80	14
	XV3 Odvodňovací kanály	1	3	3	3	2	1	2	3	38	80	14
	XV4 Lokálně upravené vodní toky	4	3	3	3	2	2	4	2	48	130	23
	XM Antropogenní vlhká až mokrá stanoviště s ruderalní mokřadní vegetací											
	XM1 Zamokřelá ruderalní lada	2	4	3	3	2	2	3	2	44	108	19
	XR (R3.4) Degradovaná vrchoviště	6	4	3	3	4	2	5	4	65	240	42

XS Antropogenní skály, sutě, minerální substráty s fragmentovanou nebo ruderalizovanou vegetací													
		XS1 Nové těžební prostory ve skalních masivech a jejich kamenné odvaly	2	3	2	2	4	1	1	3	38	81	14
		XS2 Opěrné zdi, suché zídky a plochy s umělým kamenným povrchem	2	2	2	2	3	1	1	3	33	64	11
		XS3 Opuštěná důlní díla, neužívané tunely a sklepy	3	2	1	2	6	2	2	3	44	104	18
		XS4 Sesuvy, obnažené půdy a spáleniště	3	4	2	2	4	3	1	3	46	121	21
XT Silně ruderalizované trvalé bylinné porosty na orné půdě nebo antropogenních substrátech													
		XT1 Postagrární úhory	2	2	3	4	2	2	2	3	42	99	17
		XT2 Degradovaná vlhká lada	2	2	3	3	2	2	2	4	42	100	17
		XT3 Intenzivní nebo degradované mezofilní louky	2	3	3	3	1	1	3	2	38	77	13
		XT4 Degradované suché trávníky a suchá lada	3	3	3	3	2	2	2	3	44	108	19
		XT5 Bylinné porosty náspů dopravních staveb a zemních hrází	2	3	3	3	2	1	2	3	40	88	15
		XT6 Nové těžební prostory a odvaly zemních substrátů	2	2	2	2	4	1	1	3	35	72	13
XK Silně ruderalizované nebo ochuzené křoviny a stromy mimo les													
		XK1 Extenzivní nebo opuštěné sady a vinice	3	3	3	5	4	3	3	5	60	210	36
		XK2 Lada s křovinnými porosty a stromy	3	4	4	3	4	2	2	2	50	140	24
		XK3 Dřevinné porosty náspů dopravních staveb	3	3	3	3	2	1	2	3	42	96	17
		XK4 Pionýrská dřevinná vegetace nekultivovaných antropogenních ploch	2	3	4	3	2	1	1	2	38	72	13
XL Silně degradované a kulturní lesy a lesní kulticenózy													
		XL1 Remízky, aleje a liniové porosty dřevin v krajině	3	3	4	3	2	1	4	4	50	143	25
		XL2 Solitérní stromy	3	3	4	3	2	1	4	4	50	143	25
		XL3 Monokultury stanovištně nevhodných dřevin	2	4	3	4	3	1	3	2	46	117	20
		XL4 Degradované lesní porosty s ruderálními společenstvy	2	4	5	3	1	2	3	2	46	112	19
		XL5 Paseky, les po výsadbě a renaturalizační výsadby dřevin	2	3	3	3	2	2	2	3	42	66	17
X(číslo) Přírodě cizí biotopy s ruderální vegetací													
		X1 Vodní nádrže a vodoteče bez vegetace											
		X1.1 Nové umělé nádrže z přírodních materiálů	2	2	1	2	2	2	1	2	29	49	9
		X1.2 Betonové nádrže (bazény)	1	1	1	2	2	1	1	3	25	35	6
		X1.3 Systematicky upravené vodní toky	2	2	1	2	2	1	2	1	27	42	7
		X1.4 Znečištěné vody	1	2	2	2	1	1	1	2	25	35	6
		X2 Technicky upravená prameniště, vytěžená či odvodněná rašeliniště bez vegetace	2	2	2	2	6	1	1	3	40	88	15
X3 Rumištní biotopy na kamenitých podkladech													
		X3.1 Zbořeniště	1	3	3	3	4	1	1	3	40	90	16
		X3.2 Užívané štolý, tunely a sklepy	1	1	1	1	2	1	1	3	23	28	5
X4 Segetální vegetace a biotopy na orné půdě													

	X4.1 Tradiční náves	2	2	3	3	6	2	1	5	50	140	24
	X4.2 Jednoleté úhory	1	2	2	2	3	2	3	4	40	84	15
	X4.3 Víceleté kultury na orné půdě	1	2	2	2	1	1	3	3	31	56	10
	X4.4 Jednoleté a ozimé kultury na orné půdě	1	2	2	2	1	1	3	3	31	56	10
	X4.5 Bylinné a křovinné porosty na opuštěných degradovaných plochách, nerektifikovaných haldách a skládkách	1	1	3	2	3	1	2	2	31	56	10
	X4.6 Železniční stanice (seřazovací stanice a jim podobná překladiště)	1	1	2	1	3	1	2	3	29	45	8
	X 4.7 Lada v průmyslových, skladových a zemědělsko-technických areálech	1	2	2	2	1	1	1	2	25	35	6
X5 Nepůvodní a kulturní křovinné porosty												
	X5.1 Živé ploty	2	2	3	2	2	1	2	3	35	72	13
	X5.2 Užitkové zahrady a zahrádkářské kolonie	1	2	3	3	2	1	3	3	37	81	14
	X5.3 Intenzivní vinice, chmelnice a sady	1	2	2	2	4	1	3	3	37	77	13
X6 Nepůvodní a kulturní dřevinné porosty												
	X6.1 Parky a zahrady s převahou nepůvodních druhů	2	3	5	3	2	1	2	3	44	104	18
	X6.2 Hřbitovy s převahou nepůvodních druhů	1	2	5	3	2	1	2	3	40	88	15
	X6.3 Lesní a ovocné školky, plantáže lesních dřevin	1	2	2	3	4	1	1	3	35	72	13
	X6.4 Monokultury allochtonních druhů dřevin (akátiny)	1	2	3	2	3	1	1	2	31	56	10
XX Přírodě cizí biotopy s omezenou vegetací												
XX1 Degradované a chemicky ovlivněné vodní toky a plochy												
	XX1.1 Nádrže čističek, odkaliště	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	XX1.2 Chemicky znehodnocené vody	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	XX1.3 Zatrubněné toky	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	XX2 Chemicky znehodnocené mokřiny	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
XX3 Technicky zpevněné a nepropustné plochy												
	XX3.1 Plošně zastavěné území s minimální vegetací	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	XX3.2 Nepropustné plochy	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
XX4 Chemicky ovlivněné plochy												
	XX4.1 Skládky a smetiště v intravilánu	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	XX4.2 Chemicky znehodnocené plochy a otevřené povrchy skládek toxických materiálů	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Zkratky ve sloupcích skupiny *Parametr*

Z Zralost
 P Přirozenost
 DS Diverzita struktur
 DD Diverzita druhů
 VB Vzácnost biotopu
 VD Vzácnost druhů těchto biotopů
 CB Citlivost (zranitelnost) biotopů
 OB Ohrožení množství a kvality biotopů
 (Hodnoty parametrů se pohybují v rozmezí minimálně = 1, maximálně = 6 bodů)

Su. [Součet parametrů v % z maximální možné sumy (48)]

ZBH Základní bodová hodnota (maximálně 576)

HB Hodnota biotopu (základní hodnota v % z maximální hodnoty [576])

Výpočet hodnoty biotopu

Su. [%] = $(Z + P + DS + DD + VB + VD + CB + OB) / 48$

$ZBH = (Z + P + DS + DD) * (VB + VD + CB + OB)$
 $HB = [(Z + P + DS + DD) * (VB + VD + CB + OB)] \times 100 / 576$
 [%]

DOPRAVA

VZNIKNE RÁMCOVÁ ÚMLUVA O DOPRAVĚ?

Doprava ovlivňuje četné parametry životního prostředí, tedy i kvalitu života občanů. Na jedné straně sice slouží k uspokojování každodenní potřeby mobility, na druhé straně zapříčiňuje v mnohých případech poškození environmentálního prostředí, zdraví a majetku občanů.

Růst kvantity rychlejší než růst kvality

Jednotlivé negativní jevy lze zhruba rozdělit do následujících skupin:

- emise do ovzduší,
- hluk a vibrace,
- kontaminace vod,
- kontaminace půdy a biosféry,
- zabor a přeměna území pro výstavbu dopravní infrastruktury,
- fragmentace krajiny a tvorba bariér volnému pohybu,
- usmrcování člověka, živočichů a rostlin,
- spotřeba neobnovitelných zdrojů energie a materiálu,
- tvorba odpadů.

Vzhledem k populační explozi a s tím souvisejícím nárůstem osobní i nákladní dopravy, nastává nyní situace, kdy i vlivy dříve pouze lokální mají ve svém souhrnu globální negativní dopad na environmentální prostředí. Jednou z možností, jak tyto dopady efektivně eliminovat, je prosazování účinných legislativních opatření mezinárodní vědeckou spoluprací a cílenou podporou technického a technologického pokroku.

I přes značný technický pokrok v konstrukci dopravních prostředků směřující ke snižování měrných emisí a zvyšování energetické účinnosti motorů, se dopady na životní prostředí díky vzrůstajícímu životnímu standardu obyvatelstva především v jihovýchodní Asii – nedaří redukovat, jak by bylo žádoucí. Nepříznivé jevy způsobené dopravou se agregují a ve svých důsledcích pak nabourávají úsilí o směřování k vyšší kvalitě života občanů a k zachování biologické rozmanitosti přírody (biodiverzity). Je proto důležité, aby se již při rozpoznání určitých nežádoucích jevů demonstrovala snaha tyto jevy v co nejširší míře eliminovat. Mezi způsoby, kterými tohoto lze dosahovat, patří např. vytvoření a implementace technických a environmentálních norem, dále pak využití vývojových, organizačních, legislativních, vzdělávacích a ekonomických nástrojů. Bohužel se do současné doby většina těchto nástrojů projevila jako málo účinná vzhledem k větší rychlosti kvantitativního nárůstu dopravy před tempem jejího zkvalitňování.

Emise do ovzduší

Asi nejvýraznější přímé zdravotní problémy související s dopravou jsou v současnosti připisovány emisím z naftových a benzinových motorů. Především u naftových motorů dochází k uvolňování mikročástic (PM_{2,5} a PM₁₀, tj. částic menších než 2,5, respektive 10 mikrometrů) do ovzduší, a to o značně nepříz-

nivém chemickém složení. Mezi další zdraví škodlivé látky, které vznikají v průběhu spalování, můžeme počítat např. aromatické uhlovodíky s karcinogenními účinky a toxické kovy. Pronikání těchto látek do dýchacího ústrojí vede k závažným zdravotním problémům a také ke vzniku například alergií. Emisemi ze spalovacích motorů jsou postiženi především obyvatelé měst s intenzivním automobilovým provozem, tzn. asi 70 % populace Evropské unie.

Mezi další nežádoucí emitované látky pocházející z dopravních prostředků patří oxidy dusíku, které spolu s organickými látkami představují prekurzory pro tvorbu přízemního toxického ozónu. Samotné oxidy dusíku po určité době hydratují v atmosféře, a vytvářejí tak silnou kyselinu dusičnou, která v podobě kyselých dešťů suší celou severní polokouli, okyseluje a sterilizuje jezera, poškozuje rozsáhlé plochy porostů a lesů, mění půdní poměry a způsobuje škody na budovách a úrodě.

Nebezpečnost emisí z dopravy spočívá především ve skutečnosti, že nejsme schopni je dobře rozeznávat našimi smysly a že jejich trvalá přítomnost v prostředí, ve kterém žijeme, se projevuje až v delším časovém horizontu. To, že naše vjemy je v dostatečné míře neregistrují, je jedním z důvodů, proč jsou mnohdy jejich negativní účinky podceňovány.

Nejvíce ohroženy jsou děti, neboť se díky své tělesné výšce pohybují v polohách, kde jsou koncentrace škodlivých emisních látek nejvyšší.

Specifický problém představují emise skleníkových plynů pocházející z neobnovitelných zdrojů energie, tedy především emise oxidu uhličitého z ropy a jejích derivátů. Celková koncentrace oxidu uhličitého v atmosféře v relativně krátké době prudce vzrostla, což s sebou nese posilování skleníkového efektu a jeho vlivu na klima.

Jako další rizikové či nežádoucí látky, které jsou uvolňovány do ovzduší, zmiňme např. emise oxidu uhelnatého, mikročástice pocházející z otěru pneumatik, uvolňování benzenu a těkavých organických látek a výpary pohonných hmot.

Jako velice účinný prostředek ke snížení koncentrace olova v životním prostředí se ukázalo postupné přecházení z olovnatého benzínu na šetrnější bezolovnatý benzín. Úspěch v této oblasti lze připisovat striktním legislativním opatřením, která byla doplněna vývojem účinných katalyzátorů.

Podobnou cestou, jako se postupovalo při eliminaci olova, je snižování i obsah síry v pohonných hmotách a palivech. Síra je nebezpečná především tím, že se oxiduje a hydratuje na silnou kyselinu sírovou, která je druhým nejvýznamnějším činitelem ky-

selych dešťů. Její obsah je v současnosti v pohonných hmotách díky přijetí přísnějších legislativních opatření a nových technologických postupů stále snižován.

Doposud málo prozkoumanou oblastí jsou možné negativní vlivy a emise uvolňované z chemických prvků, jako je paladium a platina, které jsou obsaženy v katalyzátorech automobilů. Jelikož jejich užití stále roste a jsou zdokumentovány případy toxicity některých sloučenin paladia a platiny, je důležité, aby této oblasti byla věnována zvýšená pozornost, a snížilo se tak riziko emisí dalších případných škodlivých látek do ovzduší.

Hluk a vibrace

Hluk je stále více vnímán jako obtěžující složka se značně negativním dopadem na zdraví, duševní pohodu a produktivitu práce. Jedním z hlavních zdrojů nežádoucího hluku a vibrací je právě doprava. Za nejvíce problematický se považuje hluk z automobilové a hlavně pak nákladní dopravy, a to především vzhledem k její vzrůstající frekvenci v průběhu dne i noci. Hluk způsobený automobily vzniká především od valivého odporu pneumatik, spalováním pohonných směsí v motoru, prouděním vzduchu kolem karoserie vozidla a jejími vibracemi. Hluk dále výrazně narůstá se zvyšující se rychlostí vozidla a zhoršenou kvalitou povrchu pozemních komunikací.

Je proto důležité, aby při projektování pozemních komunikací bylo dbáno na co největší eliminaci faktorů, které mohou zapříčinit zvýšenou hlučnost prostředí. Kromě používání méně hlučných materiálů při konstruování povrchu vozovek lze také efektivně využívat různé druhy protihlukových stěn a omezování rychlosti v obydlených lokalitách. Lze navrhnout design pneumatik tak, aby tolik nehlukely a přitom si zachovaly své adhesivní vlastnosti.

Hluk produkovaný velkou leteckou dopravou je soustředěn do relativně malého prostoru v blízkosti letištních terminálů. Je vhodné věnovat náležitou pozornost technickým a organizačním opatřením, jejichž cílem je maximální možná eliminace tohoto hluku v přilehlých oblastech. Podobná opatření by měla platit jak pro provoz malých soukromých letadel, která létají převážně nad rekreačními oblastmi ve dnech pracovního klidu, tak například i pro motorové čluny a skútry, které se pohybují i v oblastech hojně navštěvovaných vodních nádrží a přehrad.

Kontaminace vod

Dešťové srážky vymývají atmosféru a čistí ji tak od mnohých emisí z dopravy. Pouze oxid uhličitý, který je vytěšňován silnou kyselinou dusičnou a sírovou z kyselých dešťů, zůstává v atmosféře. Vodními srážkami je nastavena určitá dynamická rovnováha mezi emisemi do atmosféry a vymýváním z atmosféry, jejímž důsledkem je konkrétní imisní situace na daném území. Dálkový přenos emisí ovzduším, kondenzací, mlhou a námrazou pak vyúsťuje v situaci, kdy i na velmi vzdálených místech od zdroje znečištění např. v horských oblastech v nadmořských výškách nad 700 m. n. m. dochází k vysokým látkovým tokům znečišťujících látek. Depozice znečišťujících látek je

navíc řádově (10 až 30x) zvýšena horizontálním pohybem vzdušných mas a oblačnosti skrze jehličnaté stromy o velkém adsorpčním povrchu, což se projevuje ve vysokých koncentracích znečišťujících látek v podkorunových srážkách. Mezi znečišťující látky, které lze v těchto oblastech nalézt, patří např. i halogenidy toxických kovů. Koloběhem vody pak dochází k přesunu znečišťujících látek z atmosféry do hydrosféry, respektive pedosféry a litosféry, což má negativní vliv nejen na kvalitu půdy, ale i vitalitu a odolnost místní flóry a fauny.

Další významný jev, který způsobuje kontaminaci spodních a především povrchových vod, je omývání povrchů vozovek dešťovými srážkami, které smývají usazený prach s aromatickými uhlovodíky a těžkými kovy, úkapy maziv a paliv, zbytky barev a materiálů z korodujících vozidel a nátěry z dopravních značení. Specifický problém představuje i solení vozovek v zimním období, jež díky používání agresivních solných přípravků urychluje korozi automobilů, způsobuje destrukci ocelových a železobetonových konstrukcí a napomáhá tak dalšímu uvolňování rizikových látek do prostředí.

Velmi nebezpečný dopad může mít na prostředí i havárie dopravního prostředku, který přepravuje nebezpečné chemické látky či ekologicky závadný odpad. Pro takovéto případy je vhodné vypracovávat preventivní, zásahové a evakuační plány a doporučení, která riziko takovéto havárie budou v maximální možné míře eliminovat.

Negativní vliv na kvalitu povrchových vod mají i říční a námořní plavidla. Z tohoto důvodu věnuje Evropská unie značnou pozornost jejich provozu. Jsou proto přijímána taková legislativní a jiná opatření, jejichž úkolem je zamezení znečišťování především přístřežních, mořských a říčních vod. Mezi přijatá opatření patří např. regulace složení nátěrů trupů plavidel, tloušťka a design stěn tankerů, bezpečnostní a požární předpisy pro zacházení s nebezpečnými chemickými látkami.

Nemalou pozornost je také nutné věnovat znečišťování malých a středních toků olověnými akumulátoryvými bateriemi nebo kapalinami z náplní automobilů. Tyto výrobky by měly být vždy předány do autorizovaných zařízení, které mají ze zákona o nebezpečných odpadech s těmito výrobky povolení nakládat.

Kontaminace půdy a biosféry

Přímým atmosférickým spadem a mokrou depozicí jsou přenášeny nežádoucí látky emitované dopravou do půdy a zachycovány na povrchu rostlin a stromů. Některé bakterie sice část z organických látek v půdě rozloží, ale mnohé, včetně těžkých kovů, se dostávají dál do potravních řetězců a koncentrují se v potravní pyramidě. Půda, především z blízkosti komunikací, která je kontaminovaná ve svrchní vrstvě některými z emitovaných rizikových látek, je dále dopravním provozem a větrem vířena do atmosféry a je částečně vdechována. Znečištěná půda je kromě jiného také splachována do vodních toků, kde se podílí na kontaminaci dnových sedimentů rybníků, nádrží, jezer či řek.

Bezprostřední nebezpečí kontaminace půdy a horninového prostředí hrozí také v oblastech, kde dříve

byly nebo stále jsou černé skládky obsahující vraky vozidel a látky používané v dopravě, a na lokalitách starých ekologických zátěží.

Zábor a přeměna území pro výstavbu dopravní infrastruktury

Při budování dopravní infrastruktury dochází k záboru území, což mnohdy ve svém důsledku vede k likvidaci přírodního dědictví daných lokalit nebo ohrožení místních ekosystémů. Velice proto záleží na důmyslnosti a kvalitě navrhovaných projektů budoucí infrastruktury. Je potřeba se vyhýbat biologicky a krajinářsky cenným místům a v co největší míře prokazovat šetrnost vůči stávajícímu životnímu prostředí a upřednostňovat kvalitu infrastruktury před jejím extenzivním budováním. Kvalitní projektování a územní rozhodování v této oblasti má nejen u nás, ale i v celosvětovém měřítku, stále značné rezervy.

Fragmentace krajiny a tvorba bariér volnému pohybu

Výstavbou a provozem dopravní infrastruktury se vytvářejí bariéry, které fragmentují krajinu, a zabírají tak živočichům, aby mohli stejně jako dosud používat svých přirozených migračních cest. Nejhorší dopad v této oblasti mají stavby dálnic a rychlostních komunikací, které de facto znemožňují přirozený pohyb živočichů v rámci dříve jednotného územního celku. Je proto žádoucí, aby při projektování dálniční infrastruktury byly do projektů zanášeny prvky a řešení, která živočichům a také lidem umožní bez větších problémů tento nový prvek v krajině překonat. Neméně důležité je co nejlépe esteticky skloubit novou komunikaci se stávající krajinou.

Usmrcování lidí, živočichů a rostlin dopravou

Podle všech indicií představují emise do ovzduší způsobené provozem dopravních prostředků jeden z nejvýznamnějších atributů se škodlivým vlivem na zdraví a zkracování délky života. Jelikož je tento negativní dopad na naše zdraví postupný, chronický, se zřetelným projevem až po delším období, je značně obtížné oddělit potenciální rizika emisí vznikajících při provozu dopravních prostředků na lidské zdraví od dalších vlivů, jakými jsou např. špatná životospráva nebo konzumace chemických reziduí v potravinách. Vlivem těchto a dalších faktorů je negativní dopad emisí v ovzduší na kvalitu života lidské komunity značně podceňován a nevyvolává ani preventivní chování obyvatel.

Doprava je značně rizikovou záležitostí i vzhledem k fyzikálnímu pohybu těles. Automobilové nehody jsou příčinou obrovského počtu usmrcených a těžce zraněných lidí. Navíc je většina usmrcena nikoli vlastní vinou. V důsledku automobilových nehod zemře ročně celosvětově více než 1,2 miliónu lidí. V České republice dosahuje počet usmrcených na pozemních komunikacích 1000 až 1300 lidí. Počet těžce zraněných je ještě šestkrát až sedmkrát vyšší. Hlavním faktorem smrtelných nehod zůstává sám člověk, který řídí zbytečně vysokou rychlostí, a nestačí tak eliminovat chyby své nebo chyby ostatních. Návyky a styl jízdy vedoucí k rapidnímu snížení počtů

zabitých a těžce zraněných na silnicích, které jsou prosazovány i Evropskou komisí, jdou ve shodě s environmentálními požadavky na chování řidičů. Mezi ně patří např. plynulá předvídatelná jízda, zásadní omezení vysokých rychlostí, vyhnout se zbytečnému předjíždění v kolonách vozidel a také upřednostňování hromadné dopravy. Velmi se osvědčilo celoplošné zavedení rychlosti 30 km/h v rakouské osídlené aglomeraci Graz s více než 100 000 obyvateli, kde zároveň velmi stoupla kvalita života každého občana a prakticky zmizel hluk, aniž se viditelně prodloužila přepravní doba.

Dalším fenoménem ovlivňujícím výrazně zdraví a délku života je výskyt civilizačních chorob, jakými jsou např. nadváha, diabetes, kardiovaskulární choroby, vysoký tlak, které jsou způsobeny nedostatkem fyzické aktivity člověka. Riziko těchto civilizačních chorob se paradoxně zvyšuje s používáním individuální osobní automobilové přepravy, která ve svém důsledku vedla v „civilizovaných“ zemích k odbourávání pěší a cyklistické dopravy.

Spotřeba neobnovitelných zdrojů energie a materiálů

Převládajícím palivem v dopravě je palivo z neobnovitelných přírodních zdrojů, tedy především ropy a jejích derivátů. Problematika využívání neobnovitelných zdrojů jako paliva je závažná nejen z důvodů emisí rizikových látek do ovzduší, ale též z důvodu tvorby skleníkových plynů a rychle se snižující dostupnosti ropných zásob.

Kromě toho je také sama výroba dopravních prostředků velmi náročná na spotřebu přírodních surovin a energie.

Vytváření odpadů

Dožití a využívání dopravních prostředků jako např. automobilů, letadel a lodí, je zdrojem značného množství odpadů, a to i nebezpečných, které se díky rozsahu používání a relativně krátkému životnímu cyklu hromadí a nesnadno odstraňují. Je proto vhodné, aby se s recyklací nejrozličnějších druhů materiálů použitých při výrobě dopravního prostředku počítalo již ve fázi jejich projektování.

Opatření ke snižování negativních jevů dopravy na životní prostředí a zdraví

Mezinárodní instituce, ale i laická veřejnost, díky zvýšené osvětě v oblasti negativních vlivů dopravy na životní prostředí a zdraví vyvíjejí aktivity směřující ke snižování nežádoucích jevů v této oblasti. Jednou z účinných forem rozšiřování povědomí o negativních vlivech souvisejících s přepravou osob a zboží jsou veřejné apelace na politiky, vlády jednotlivých zemí, místní zastupitele, na výrobce a konstruktéry, aby maximálně snižovali vedlejší negativní efekty související s dopravou a snažili se jim předcházet. Pestrost a komplikovanost této problematiky je natolik velká, že se daří pouze pomalu a po jednotlivých krocích uplatňovat dílčí technické, organizační, ekonomické nástroje, které mají za úkol negativní vlivy spojené s dopravou tlumit, či dokonce tyto jevy zcela eliminovat.

Na širokém mezinárodním poli patří mezi významné činitele v této oblasti OSN. Velký význam měl také Světový summit o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro v roce 1992 a navazující práce Komise pro udržitelný rozvoj při OSN (CSD UN), která se věnovala rozvoji udržitelné dopravy na svém devátém zasedání CSD 9 UN v roce 2001. Vzhledem k nutnosti dosažení mezinárodního konsensu při jednáních, jsou navrhovaná opatření z velké části kompromisní, a to především s ohledem na rozvojové země. Ty zatím krátkozrace preferují rychlý ekonomický rozvoj před důslednou implementací ochrany životního prostředí. Konsensuální opatření jsou přesto přínosem, neboť v rozvojových zemích je soustředěna většina obyvatel planety a každé zmírnění negativních dopadů dopravy na kvalitu ovzduší se považuje za žádoucí. Mezi významná doporučení lze zařadit např. podporu plánování a výstavbu infrastruktury pro cyklo dopravu. Bezpečná hustá síť cyklostezek pro každodenní užívání zajistí šetrnou dopravu a je i hospodářským přínosem, neboť umožní zlepšit zdravotní stav obyvatel fyzickou aktivitou s úsporou za léčbu nákladných civilizačních chorob. Cílem je i rozvoj kontejnerové železniční dopravy a efektivní využívání městské hromadné dopravy. Další významné aktivity v této oblasti vyvíjí UNEP, který upozorňuje na neudržitelnost stávajících praktik v dopravě, které by mohly brzy vysoce překročit vymývací a regenerační schopnosti atmosféry.

Pokus o rámcovou úmluvu o dopravě a jiné dohody a programy

Významným pokusem o urychlení pokroku byla snaha Evropské hospodářské komise (EHK OSN) a Světové zdravotnické organizace (WHO) vytvořit rámcovou úmluvu o dopravě, životním prostředí a zdraví. Tvorba rámcové úmluvy však byla postojem několika zemí přerušena do roku 2007 s tím, že byl vytvořen Panevropský program pro dopravu, zdraví a životní prostředí (THE PEP). Tento program se soustřeďuje na jednotlivá témata vedoucí k většímu začlenění zdravotní problematiky a problematiky životního prostředí do plánování a rozvoje dopravy. Mimo jiné se zaměřil např. na udržitelnou dopravu ve městech, na rozvoj veřejné hromadné dopravy, na rozvoj nemotorové dopravy, na stanovování vlivů dopravy na zdraví, na hluk z dopravy a ekonomické nástroje využívané v dopravě. Program vlastně přešel od vytváření legislativně vázaného rámce pro dopravu, životní prostředí a zdraví spíše k expertním, vzdělávacím a informačním prostředkům prosazování svých cílů. Přínos programu je jednoznačný, avšak široce uplatnitelný legislativní nástroj rámcové úmluvy usnadňující mezinárodní harmonizaci, především velice účinných ekonomických a fiskálních nástrojů, stále chybí. Rámcová úmluva by rovněž upoutávala nutnou pozornost obyvatel a politiků pro toto každodenní závažné téma.

V rámci Středoevropské iniciativy (CEI) je řešena problematika dopravy a životního prostředí pro prostor střední a východní Evropy s významnou aktivní účastí Rakouska a Itálie. Skupina se zaměřuje na specifika nových členských zemí Evropské unie a prohlubuje jejich znalosti v aplikaci environmen-

tálních aspektů dopravy. Dále se snaží podporovat stávající přednosti těchto zemí, a to především v relativně vysokém podílu přepravy lidí městskou hromadnou dopravou a rozvinuté přepravě zboží po železnici. Ta bohužel v posledních letech musela ustoupit zvyšující se nerovné konkurenci v podobě kamionové přepravy, která neplatí externí škody na zdraví a životním prostředí.

Evropská komise aktivně organizuje také prostřednictvím Generálního ředitelství pro životní prostředí (DG ENV) a Generálního ředitelství pro transport a energii (DG TREN) společná setkání zástupců dopravy a životního prostředí členských zemí k jednotlivým společným otázkám. Pozornost se věnuje hledání dobrých příkladů a postupů v jednotlivých členských zemích a zkoumání možností, jak nejlépe tyto pozitivní prvky vhodně institucionálně a organizačně zajistit. Mezi nově diskutovaná opatření patří např. zpoplatnění automobilové dopravy, elektronické mýtné, podpora železnice a stavba nových dopravních uzlů kombinujících námořní kontejnerovou přepravu se železniční a automobilovou nákladní dopravou.

OECD a evropská konference ministrů pro dopravu (ECM) využívá dobrou expertní základnu k detailnímu sledování jednotlivých jevů v dopravě, je si vědoma nutnosti aplikace potřebných opatření ke zmírňování negativních jevů v dopravě na životní prostředí a zdraví. Cílem v této oblasti je též prosazování odborných pohledů do politického rozhodování, které je v současné době limitující a osvětlení by přineslo viditelná zlepšení.

Česká republika, jako nový člen Evropské unie, se zavázala implementovat a prosazovat takové principy rozvoje dopravy, které povedou ke zlepšení jejího stavu a zároveň budou představovat minimální negativní dopad na kvalitu zdejšího životního prostředí a zdraví obyvatel. Povědomí obyvatel v této oblasti je však stále nízké. K vyřešení problémů, ke všeobecné diskusi, osvětě i legislativě by velmi pomohlo vytvoření rámcové úmluvy o dopravě, životním prostředí a zdraví.

*RNDr. Jiří Bendl, CSc.
odbor politiky životního prostředí MŽP*

Cyklojízda ke Dni bez aut 22. září 2006 v Praze na Nuselském mostě.

Foto L. Kotek. Zdroj: www.cyklojizdy.cz

ZELENE ÚŘADOVÁNÍ: STOLNÍ KALENDÁŘE NA ROK 2007

Jak se chovat na úřadech ekologicky? Jak při každodenní kancelářské práci více dbát na životní prostředí a jeho ochranu? Tipy a nápady, jak na to, připravila česká Síť ekologických poraden (STEP) v podobě praktického ilustrovaného stolního kalendáře pro rok 2007.

Podobné projekty v Belgii ukázaly, že změnou chování zaměstnanců lze na úřadech ušetřit až třetinu spotřebovávané elektřiny. V Rakousku zase změnou úklidových postupů a prostředků ušetřili 10 % nákladů a 23 % objemu čistících prostředků.

Výzva k environmentální odpovědnosti je v tomto případě mířena zejména k úřadům a dalším institucím (univerzity, nemocnice, knihovny, školy...) hospodařícím s veřejnými prostředky. Veřejné instituce patří v Evropě k největším spotřebitelům. Uvádí se, že utrácejí přibližně 16 % HDP EU. V ČR se výdaje veřejné správy na konečnou spotřebu odhadují na 24 % národního HDP. Pokud budou nakupovat ekologicky, mohou významně přispět k ochraně životního prostředí.

Tento trend se v zahraničí označuje pojmem *green/sustainable public procurement* a jako *environmentálně šetrný provoz úřadů a státních institucí* či *udržitelná veřejná správa* se postupně promítá i do strategií a legislativy v ČR.

Environmentálně příznivé chování úřadů může mít i další významné dopady. Pozitivně ovlivňuje okolí – občany, návštěvníky, firmy. Pokud například obecní úřad vyzývá obyvatele k separaci odpadů, může začít sám u sebe. Občany, kteří přijdou zaplatit poplatek za odpad, povzbudí, když uvidí několik košů i v kanceláři příslušného úředníka.

Svou poptávkou mohou veřejné instituce také zvýšit dostupnost výrobků příznivějších pro životní prostředí na trhu – dodavatelé reagují ochotněji a pružněji na větší objednávky z úřadů než na hlasy jednotlivých domácností.

A na některých opatřeních, zejména z oblasti úspor energie či vody, lze i ušetřit.

Jak ale nakupovat a provozovat své prostory šetrněji k životnímu prostředí? Kde hledat informace o vhodných výrobcích a produktech? Kde najít inspiraci pro opatření, která by snížila zátěž pro životní prostředí? Ekologické poradny se rozhodly uveřejnit některé jednoduché tipy ve formě

kalendáře, který je obvyklým doplňkem pracovního stolu. Zabývá se tématy, jako jsou prevence vzniku odpadů a nakládání s odpady, úspory energie, úklid, kancelářské potřeby, doprava, ekoznačky apod. Kalendář byl rozeslán na centrální úřady státní správy, krajské úřady a úřady větších měst a obcí. Síť ekologických poraden se obrací zejména na ředitele a ředitelky úřadů či vedoucí odboru životního prostředí, bez jejichž podpory a spolupráce se projekty zeleného úřadování obvykle neobejdou. Pracovníci STEP a jejich členských organizací pomáhají těm, které myšlenka zeleného úřadování zaujala, i formou konzultací, seminářů, publikací. Připravili pro ně internetovou stránku www.zeleneuradovani.cz. Další informace najdete na www.ekoporadna.cz.

Aktivity jsou realizovány v rámci projektu KOM-PAS podpořeného ze zdrojů EU – programu Transition Facility, na jehož realizaci se podílejí organizace STEP, Rosa, Veronica.

Tisková zpráva STEP, upraveno (red)

Optimální teplota v kanceláři je 20–22 °C, relativní vlhkost 45–65 %. Teplota se neměří podle toho, zda je nám zima nebo teplo, ale podle teploměru, který pověsíme na stěnu. Pokud je někomu větší zima, umístíme jeho stůl daleko od okna (či vedle topení), větší otužilci mohou sedět u okna. Relativní chlad často pocítujeme od země – pod nohama můžeme mít kobereček či jednodušeji silné ponožky. V době topné sezóny je také normální se více oblékat.

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVII, číslo 2/2007 • Vychází 12× ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel.: 261 910 608, e-mail: hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel.: 283 090 352, fax: 233 553 422, e-mail: sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2007 je 750,- Kč • Číslo 2/2007 předáno do tisku 10. 1. 2007